

Nespolupracující rodiče z pohledu učitelek mateřských škol

Alena Chumchalová

Bakalářská práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Alena Chumchalová
Osobní číslo: H15884
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy
Forma studia: prezenční

Téma práce: Nespolupracující rodiče z pohledu učitelek mateřských škol

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury týkající se spolupráce mateřské školy a rodiny.

Vymezení teoretických východisek zaměřených na typologii rodičů podle jejich vztahu k mateřské škole.

Příprava metodiky empirické části práce, stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativně orientovaného výzkumu formou interview s učitelkami mateřských škol.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a návrh doporučení pro praxi mateřských škol.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

CARVALHO, Maria Eulina Pessoa de. Rethinking family-school relations: a critique of parental involvement in schooling. New York: Routledge, c2001, vii, 164 s. Sociocultural, political, and historical studies in education. ISBN 0-8058-3496

ČAPEK, Robert. Učitel a rodič: spolupráce, škola, schůzka, komunikace. Praha: Grada, 2013, 184 s., 181 s. obr. příl. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4640-1.

HEJLUS, Zdeněk. Dítě v osobnostním pojetí: obrát k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009, 286 s. Pedagogická praxe. ISBN 978-80-7367-628-5.

LAŽOVÁ, Ladislava. Matějské škola komunikuje s rodiči: výměna informací, řešení problémů. Praha: Portál, 2013, 130 s. ISBN 978-80-262-0378-0.

POHNĚTALOVÁ, Yveta. Vztahy školy a rodiny: případové studie. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015, 178 s. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-626-1.

SUTTERBY, John A. Family involvement in early education and child care. Bingley: Emerald, 2017, vii, 191. Advances in early education and day care. ISBN 978-1-78635-408-2.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PaedDr. Jana Májaričková, Ph.D.

Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

11. října 2017

Termín odevzdání bakalářské práce:

27. dubna 2018

Ve Zlíně dne 11. října 2017

doc. Ing. Anežka Lengáková, Ph.D.
děkankyně

L.S.

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby⁽¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3⁽²⁾;
- podle § 60⁽³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60⁽³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronické a tištěné verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 12.12.2019

..... Chumchalová K.

⁽¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47a Zveřejněním bakalářské práce

⁽²⁾ Vyšší škola nepřijímá k zveřejnění obhajob, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, a jejich prohlášení obhajoby, řízení postupu opomíjení a vyřazení obhajoby prostřednictvím daného kvalifikačního prac. listu zpráva. Řízení zveřejnění zprávy (obhajoby) obhajoby vyžaduje

ABSTRAKT

Bakalářská práce má výzkumný charakter a zabývá se nespolupracujícími rodiči z pohledu učitelek mateřských škol. Práce sumarizuje poznatky o spolupráci mateřské školy a rodiny a vztahu typologie rodiny ke spolupráci se školou. Cílem výzkumu je odkrýt a popsat, jak učitelky mateřských škol charakterizují nespolupracující rodiče. Šetření probíhalo formou kvalitativně orientovaného výzkumu. Výzkumný vzorek byl dostupný a tvořilo jej deset učitelek mateřských škol ve Zlínském kraji. Získané výsledky představují typy nespolupracujících rodičů podle jejich chování vůči mateřské škole. Výzkum odhalil rozdělení na dvě hlavní skupiny – nezáměrně nespolupracující a záměrně nespolupracující rodiče. Skupiny se dále dělí na jednotlivé typy nespolupracujících rodičů a každý typ je demonstrován výroky učitelek.

Klíčová slova:

Vztah školy a rodiny, nespolupracující rodiče, typy rodičů podle spolupráce s mateřskou školou

ABSTRACT

The bachelor thesis has a research character and deals with the preschool teacher's view of the parents, which they describe as uncooperating. The work summarizes the knowledge about the cooperation of kindergarten and parents and the influence of family typology in relation to cooperation with the school. The aim of the research is to uncover and describe how preschool teachers characterize uncooperating parents. The survey was conducted in the form of qualitatively oriented research. Participants were formed from an available sample of preschool teachers in the Zlín region. The obtained results represent the types of uncooperating parents according to their behaviour towards the kindergarten. Research revealed a division into two main groups – unintentionally uncooperative and intentionally uncooperative parents. The groups are further divided into different types of uncooperating parents and each type is demonstrated by the statements of the teachers.

Keywords:

The school-family relations, uncooperating parents, types of parents according to their cooperation with kindergarten

Poděkování

Mé poděkování patří paní doc. PaedDr. Janě Majerčíkové, PhD., za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnovala.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 SPOLUPRÁCE UČITELŮ A RODIČŮ V MATEŘSKÉ ŠKOLE	13
1.1 RODIČE VE VZTAHU ŠKOLA A RODINA	14
1.2 ROLE RODIČŮ VE SPOLUPRÁCI ŠKOLY A RODINY.....	16
1.3 VZÁJEMNÉ OČEKÁVÁNÍ VE VZTAHU ŠKOLY A RODIČŮ.....	19
2 TYPY RODIN A RODIČŮ VE VZTAHU KE ŠKOLE	22
2.1 TYPY PROBLÉMOVÝCH RODIN	22
2.2 OBVYKLÉ PROJEVY RODIČŮ VE VZTAHU K MATEŘSKÉ ŠKOLE.....	26
2.3 VÝZNAM SPOLUPRÁCE RODIČŮ A MATEŘSKÉ ŠKOLY	28
2.4 ASPEKTY VZTAHU ŠKOLY A RODINY VEDOUcí K JEJICH NESPOLUPRÁCI.....	30
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	34
3.1 CÍLE VÝZKUMU, VÝZKUMNÉ OTÁZKY	34
3.2 VÝZKUMNÁ METODA, VÝZKUMNÝ VZOREK A VYHODNOCENÍ ZÍSKANÝCH DAT	34
4 ANALÝZA A INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT	36
4.1 JAK UČITELKY MŠ VNÍMAJÍ SPOLUPRÁCI A NESPOLUPRÁCI	36
4.2 SPECIFICKÉ RYSY NESPOLUPRACUJÍCÍHO RODIČE	37
4.3 PRŮBĚH KOMUNIKACE S NESPOLUPRACUJÍCÍM RODIČEM.....	39
4.4 VZTAH RODIČŮ VŮČI ŠKOLE PŘEVLAĐAJÍCÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE	42
4.5 TYPY NESPOLUPRACUJÍCÍCH RODIČŮ	43
4.5.1 Nezáměrně nespolutracující rodiče	44
4.5.2 Záměrně nespolutracují rodiče	46
5 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A DOPORUČENÍ DO PRAXE	55
ZÁVĚR	58
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	60
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	62
SEZNAM TABULEK	63
SEZNAM PŘÍLOH	64

ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá nespolupracujícími rodiči z pohledu učitelek mateřských škol. Téma je na první pohled specifické právě tím, že se zaměřujeme na nespolupráci, na negativní zkušenosti učitelek a chování rodičů, které bychom mohli označit jako nespolupracující.

Cílem teoretické části práce je shrnout, jak se rodiče zapojují do spolupráce s mateřskou školou, popsat typy problémových rodin a obvyklé projevy chování rodičů vůči mateřské škole.

V první kapitole se věnujeme tomu, jak probíhá spolupráce učitelů a rodičů v mateřské škole, objasňujeme stěžejní pojmy a upřesňujeme, že náš pohled na problematiku bude na základě vztahu na personální úrovni – čili vztah učitelů a rodičů (Majerčíková, 2012). Zabýváme se zapojením rodičů do vztahu s mateřskou školou – jakým způsobem se zapojují a proč je to pro obě strany výhodné. Modely zapojení rodičů do vztahu s mateřskou školou rozebíráme z pohledu Štecha (2004) a Athey (1996). Stěžejní vliv na vztah školy a rodiny mají i role, do kterých se rodiče v rámci spolupráce staví. Vycházíme z práce Šedové (2004), která předkládá čtyři hlavní role – roli klientskou, partnerskou, občanskou a roli rodiče jako problém. Znamé jsou také role výchovného partnera, sociálního partnera a role rodiče jako sponzora. Věnujeme se i tomu, jaká očekávání mají od spolupráce rodiče i učitelé navzájem a to na základě výzkumu Rabušicové a Pola (1996).

V druhé kapitole rozebíráme typy rodin ve vztahu ke škole. Dále je specifikujeme na typy problémových rodin podle Heluse (2007). Vidíme totiž souvislost mezi tím, na jakém principu funguje rodina uvnitř, a máme za to, že právě typ rodiny se odráží následně na kvalitě, tendencích a snaze o spolupráci rodičů s mateřskou školou. Od toho se odvíjí podkapitola věnovaná devíti obvyklým projevům chování rodičů vůči mateřské škole podle Lažové (2013). Rovněž se snažíme upřesnit, jaký význam má pro rodiče spolupráce s mateřskou školou.

Zabýváme se také tím, jaké aspekty a limity ve vztahu školy a rodiny mohou vést k nespolupráci. Trnková (2004) předkládá hned několik důvodů, proč se rodiče mohou zdráhat spolupracovat. Stejně tak Rabušicová (2004) uvádí, co může být limit v této spolupráci. V podkapitole rozebíráme výzkum Pulišové (2016), který se zabývá situacemi, v nichž je rodič vnímaný jako problém.

Praktická část představuje kvalitativně orientovaný výzkum prostřednictvím interview s učitelkami mateřských škol. Výzkum probíhal v pěti různých mateřských školách ve Zlínském kraji. Výzkumný vzorek tvořilo deset participantů, z čehož dvě učitelky byly začínající, šest pokročilých a dvě byly ředitelky mateřských škol. Převažovaly učitelky z vesnických mateřských škol.

Hlavním cílem výzkumu bylo odkrýt a popsat, jak učitelky mateřských škol charakterizují nespolupracujícího rodiče. Zajímalo nás, jak učitelky mateřských škol vnímají nespolupracující rodiče a jak je můžeme blíže specifikovat. Zjišťovali jsme, jak učitelky mateřských škol vnímají spolupráci a naopak co pro ně znamená nespolupráce. Rovněž jsme se snažili objasnit, jak probíhá komunikace s nespolupracujícím rodičem – jak komunikuje nespolupracující rodič s mateřskou školou a jak s ním komunikuje učitelka. Zjišťovali jsme, jaký vztah ve spolupráci rodičů a školy převažuje – jestli je to vztah partnerský nebo vztah klientský, a především jsme na základě konkrétních zkušeností učitelek mateřských škole sestavili typy nespolupracujících rodičů, podle jejich charakteristických projevů vůči mateřské škole.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SPOLUPRÁCE UČITELŮ A RODIČŮ V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Pojem spolupráce se uvádí jako základní forma chování v sociálních interakcích, jejichž obsahem je společná cesta zúčastněných k cíli (Pohnětalová, 2015). Podle Labátha (2001) spolupráce umožňuje vybudovat partnerský vztah, ale aby takovýto vztah mohl fungovat, musí se obě strany snažit o pozitivní projevy a pracovat na důvěře, neboť „*bez důvěry není možné vytvořit vztah*“ (Labáth, 2004, s. 131). V kontextu školy a rodiny se spolupráce popisuje jako angažovanost nebo také zapojení, protože v současné době se spíše než spolupráce používá pojem partnerství. Podle Rabušicové (2004) je rodičovské zapojení možné rozebrat na více úrovních – jako zapojování do vzdělávacího procesu, vzájemnou komunikaci, společné aktivity nebo vzdělávání rodičů.

Důležité pojmy ve spolupráci učitelů a rodičů jsou kooperace a participace. Kooperace se dá chápat jako vyšší stupeň spolupráce, během které dochází k aktivnímu spolupůsobení všech. „*Kooperaci provází otevřenost, přátelství, snaha poradit a vzájemně si pomáhat. Pozitivně ovlivňuje vztahy a výsledky učení.*“ (Kolář et al., 2012, s. 67). Pojem participace můžeme rozvrhnout do třech pohledů. Participace ve významu „*parscapere*“ (účastnit se) představuje kvantitativní účast na vzdělávání. Další pohled je „*inter-esse*“ (zájem) ve smyslu aktivního zapojení a angažovaností. Třetí pohled se vztahuje ke školské politice (podílení všech zainteresovaných na chodu školy).

V České republice se kromě spolupráce a kooperace (Střelec, 2002; Rabušicová a kol., 2004) používá ještě pojem vztah (Štech, Viktorová, 2001; Rabušicová, 2004; Šedřová, 2009). Mnozí autoři pojmy vztah a spolupráce užívají jako synonyma, avšak jak připomíná Majerčíková (2012), sociální vztah je podmíněný spoluprací a komunikací a pak se dají tyto pojmy považovat za ekvivalenty.

Na úvod je namístě vyjasnit, jak můžeme vztah školy a rodiny strukturalizovat. Majerčíková (2012, s. 37) uvádí tři úrovně vztahu školy a rodiny:

1. *Vztah na úrovni sociálních institucí*
2. *Vztah na úrovni sociálních organizací*
3. *Vztah na úrovni personální – učitelů a rodičů*

V naší práci se budeme věnovat vztahu úrovni personální – čili konkrétní formy vzájemných interakcí mezi učiteli a rodiči.

1.1 Rodiče ve vztahu škola a rodina

Mateřská škola vykazuje nejlepší předpoklady k fungující spolupráci s rodiči. Značnou výhodou je každodenní osobní kontakt s rodiči, čímž vzniká mnoho příležitostí je zapojit do chodu mateřské školy. Souhlasíme s názorem Majerčíkové (2012), že možnost každodenního setkávání rodiče s učitelkou znamená pro rodiče mnohé příležitosti, jak se do činnosti školy zapojit, být informován a motivován ke spolupráci. Další funkcí mateřské školy je ale také možnost konzultace s odborníky, věcný názor či rada z praxe při řešení problémů.

Od roku 1989 se pohled na vztah školy a rodiny změnil, jak poukazuje Šedřová (2009), z rodičovského zapojování (involvement) na partnerství (partnership). Úvahu, jestli o partnerství můžeme mluvit i u českého školství, Trnková zpochybňuje: „*Takřka automaticky se předpokládá, že rodiče akceptují učitele jako odborníky na výchovu a vzdělání. Méně samozřejmé je, že by také učitelé měli respektovat zkušenosti rodičů s výchovou vlastních dětí a přijímat je jako obohacení pro svou práci.*“ (Trnková, 2004, s. 53). Faktem je, že by se obě strany měly navzájem akceptovat a společně směřovat k jednotnému cíli. Škola a rodiče se vzájemně podmiňují a z toho vyplývá, že vztah, který mezi nimi panuje, má pak vliv nejen na vztah mezi nimi, ale také na dítě.

Mnoho autorů aktuálně poukazuje na různorodost přístupů školy k rodiči. Například nás zaujalo pojetí Textora (2009, in Čapek, 2013, s. 15), který prezentuje dva proti póly přístupu k rodiči, a to jako ke klientovi nebo jako k partnerovi. Rodič, který sám sebe vnímá jako klienta/zákazníka, můžeme přirovnat ke starému rčení „můj zákazník, můj pán“. Škola by měla plnit jeho požadavky a přání. Od spokojenosti rodičů se „službami“ se pak odvíjí v jeho pojetí kvalita školy. Na druhé straně je postavení rodiče jako partnera, který přijímá s učitelem rovným dílem zodpovědnost za výchovně vzdělávací proces, kterým dítě prochází. Tady bychom mohli použít motto „ve dvou se to lépe táhne“. Jak kvalitní je spolupráce s rodiči, se v tomto případě posuzuje na základě intenzity vztahu mezi rodičem a školou, nakolik se rodiče zapojuje do školního života a spolupracuje s učiteli. Spojením výše zmíněných pohledů můžeme dojít k závěru, že škola by měla respektovat, že má rodič roli klienta a pokud chce svou úlohu realizovat co nejkvalitněji, nabízí mu učitel různé možnosti spolupráce a partnerství (Čapek, 2013). „*Účast rodiny je obvykle měřena podle zapojení do činností souvisejících s vzděláním jejich dětí, což zahrnuje jak domácí, tak školně založené aktivity.*“ (Fantuzzo, Tighe, & Childs, 2000 in Sutterby, 2017, s.69).

V návaznosti na přístup školy k rodiči nás zaujal pohled Štecha (2004), který předkládá, jak můžeme charakterizovat angažovanost rodičů ve vztahu vůči škole do několika bodů:

1. Vztah alternativní – rodiče se nesnaží o kontakt s učiteli, nerozumí problémům dětí a ani jim nepomáhají s přípravou
2. Vztah nahrazující – rodiče jsou vůči škole velice kritičtí, mají pocit, že škola dostatečně nerozvíjí jejich potomka a přípravu nahrazují v prostředí domova
3. Vztah komplementární – rodič od školy očekává předávání znalostí, ale zároveň i spolupracuje

Zajímavý názor zastává brněnský sociolog Katrňák (2004), který na základě svého výzkumu usoudil, že vzdělání a úspěšnost rodičů se odráží na očekávání od svého dítěte. Doslova tedy míní, že méně studovaní rodiče na své děti nekladou takové nároky, jako rodiče vysokoškolsky vzdělání. Angažovanost rodičů se tak odráží od jejich vlastního vzdělání a socioekonomického postavení rodiny. S předpokladem, že vysokoškolsky vzdělání rodiče mají vyšší kulturní i sociální kapitál, který jim napomáhá k lepší kooperaci v rámci vztahů rodič- učitel, pracuje i Majerčíková, Rebendová ve své knize *Mateřská škola ve světě univerzity* (2016, s. 82). Vychází v ní ze zkoumání fungování univerzitní mateřské školy. S tvrzením, že se kooperace a možná také iniciativa kvalitně spolupracovat s mateřskou školou odráží od dosaženého vzdělání, nesouhlasím v plné míře. Rozhodně je to individuální případ od případu.

Důvodem, proč pracovat na dobrém vztahu školy a rodiny, je v širokém pojetí celková psychická, fyzická i sociální pohoda dítěte. Spolupracovat s mateřskou školou vyplývá obecně z toho, že rodič je primární vychovatel dítěte, a pokud učitel rodiče takto přijme, můžou dosáhnout nejlepších výsledků. Majerčíková (2012) uvádí několik výhod, které plynou z fungující spolupráce školy a rodiny. Například:

- *Kontinuita školy, rodiny a dítěte má význam pro tvorbu pozitivních vazeb k prostředí, ve kterém se dítě pohybuje.*
- *Spolupracující rodič s učitelem svého dítěte lépe svému dítěti rozumí, více chápe úlohu dítěte ve vzdělání, efektivněji s ním komunikuje, jeho posuzování a přístup k dítěti je reálnější.*
- *V těsnějších kontaktech se školou může rodič získat partnera pro odborné konzultace týkající se působení dítěte ve škole i mimo ni.*

(Majerčíková, 2012, s. 41-42)

Každá mince má ale dvě strany. I příliš úzká vazba mezi školou a rodinou tak může přinést nejednu komplikaci, která může v konečném důsledku znamenat omezení pro jednu ze zúčastněných stran. Souhlasíme s Arendtovou (1994), která říká, že škola drží své specifické postavení, jejímž úkolem je enkulturovat jedince. Z toho vyplývá, že dítě může příliš těsnou vazbou přijít o podněty, které jsou specifické jen pro školu. Právě kvůli odlišnému postavení školy a rodiny vystupuje mateřská škola jako jedna z nejdůležitějších socializačních institucí.

Kromě Štecha a Epsteinové vypracovala další model zapojení rodičů do práce školy Chris Athey (In Bruceová 1996, s. 104). Její pětistupňový model typologie rodičů podle míry zapojení do práce mateřské školy pracuje s následujícími typy:

1. *Rodiče, kteří plně schvalují vše, čemu se dítě ve škole učí, případně se pokoušejí toto učivo ještě rozšířit.*
2. *Rodiče, kteří se sice horlivě snaží spolupracovat s pedagogem, avšak ne vždy vhodným způsobem.*
3. *Rodiče, kteří jsou sice fyzicky ve škole přítomni, ale nejsou aktivní.*
4. *Rodiče, jejichž hlavní kontakt se školou spočívá v tom, že jen přivádějí a odvádějí děti, nanejvýš se ještě účastní třídních schůzek.*
5. *Rodiče děti do školy ani nedoprovázejí ani se školou nevyhledávají kontakt.*

Autorka podotýká, že stavebním kamenem pro rozvoj schopnosti myslet, přemýšlet a učit se, jsou informovaní a spolupracující rodiče.

1.2 Role rodičů ve spolupráci školy a rodiny

Při nástupu dítěte do mateřské školy se rodiče dostávají do určité role. Právě o rolích píše Šed'ová (2004, s. 33-39). Rozlišuje čtyři role, které můžeme u rodičů pozorovat – klientskou, partnerskou, občanskou a roli rodiče jako problém.

Rodiče jako klienti nebo také zákazníci

Na klientskou roli má Šed'ová dva různé úhly pohledu.

- a) Učitelka je rodičem přijímána a uznávána jako odbornice ve svém oboru. Ví nejlépe jak s dětmi postupovat, jak správně vykonávat svou práci, ale i to, jak získávat a pečovat o své klienty.

- b) Rodič je odborník na výchovu, takže má jasnou vizi a představu, jak bude vzdělání jeho dítěte vypadat a jaké požadavky a očekávání od mateřské školy má. Ví nejlépe, jaké služby pro svého potomka očekává.

Jsme ve shodě s názorem Šed'ové (2004), že postoj, jaký se rozhodne škola zaujmout vůči rodičům, ovlivňuje několik různých aspektů. Jedním z hlavních je fakt, že rodič je nejdůležitější osoba v životě dítěte, takže učitelka je do značné míry ochotná podrobit svou práci kritice a požadavkům rodiče a snaží se jim vyjít vstříc, pokud to je možné. Rovněž by ale měla být schopná svou práci obhájit. Rodiče si můžou vybrat, jak se chtějí zapojit do fungování mateřské školy. Můžou se aktivně zapojit do managementu školy a mít tak vliv na rozvoj školy, vyslovovat svoje potřeby a objednávky, jako například člen rodičovského sdružení, anebo přijmout to, co škola nabízí a tím ji prokázat důvěru a loajalitu. V opačném případě si mohou vybrat a začít navštěvovat jinou školu. Rodiče v klientském postavení se obvykle aktivně nezapojují. Jsou-li se službami, které si platí, spokojeni, dítě ve školce zůstává. Pokud spokojeni nejsou, hledají pro dítě vhodnější mateřskou školu.

Rodiče jako partneři

V současné době je partnerství očekávaný, ale nedosažitelný typ spolupráce mezi školou a rodiči. Obě strany si uvědomují, že rodič je odborníkem na své dítě a učitel zase odborník ve svém oboru a právě partnerství vede ke vzájemnému uznání a pozitivního vlivu na dítě. Pugh definuje partnerství jako „*pracovní vztah charakterizovaný sdíleným smyslem pro účel, vzájemným respektem a ochotou jednat. To v sobě nese sdílení informací, dovedností, odpovědností, rozhodování a vzájemné skládání účtů.*“ (in Pol; Rabušicová 1998 s. 35).

Epsteinová (2011, s. 395-396, in Pohnětalová 2015, s. 39) předkládá šest typů teoretického rámce partnerství rodičů se školou, a to:

1. Posilování rodičovských dovedností (např. vzdělávání rodičů, aktivity na podporu rodiny, vytváření optimálních podmínek na učení v domácím prostředí)
2. Komunikace mezi rodiči a školou (oboustranná komunikace mezi rodiči a učiteli o obsahu vzdělávání a o prospívání dítěte ve škole)
3. Dobrovolná práce rodičů ve škole (osobní, materiální nebo sponzorská pomoc)
4. Domácí učení rodičů s dětmi (poskytování poradenství rodičům o efektivnější domácí přípravě)
5. Rodičovská účast na rozhodování ve škole (iniciování zapojení rodičů do třídní a školské samosprávy)

6. Spolupráce se širší komunitou (využití zdrojů komunity na podporu činnosti školy)

Výše uvedená typologie autorky poskytuje přesný rámec pro podporu konceptu partnerského vztahu mezi školou a rodinou, dále také zahrnuje ukázky a návrh konkrétního provedení. Bohužel při detailnějším zvážení je nutné podotknout, že tento koncept by byl v České republice poměrně těžce uplatnitelný. Mohl by sloužit jako návrh nebo směr, jakým se ubírat. Ale kompletní aplikace by vyžadovala nemalé úpravy školského systému jako takového, který je limitovaný místními tradicemi a zvyky. Autorka totiž vychází ze zkušeností s americkým školstvím. Nicméně souhlasíme s prohlášením, že dobrá komunikace a spolupráce s rodiči je znakem efektivní školy, která dbá na kvalitní rozvoj partnerského vztahu rodičů a školy. S výše uvedenými teoretickými rámci partnerství rodičů a školy od Epsteinové pracuje i Šedřová (2004) nebo Čapek (2013), který poukazuje na to, že rodiče z České republiky, se nejčastěji zastaví na druhém stupni – tedy u komunikace se školou. Tady navazujeme na myšlenku Štecha (2000, s. 13), který poukazuje na klíčové rysy našeho tradičního modelu vztahu mezi školou a rodinou, kterými jsou: separace, selektivnost, úkolování a formálnost.

Rodiče jako občané

Tento vztah je označován jako typický vztah mezi občany a státními institucemi. Rodiče jako občané uplatňují svá práva a své odpovědnosti vůči škole. Právě uplatňování práv záleží na aktivitě rodičů. Občané mohou participovat na úrovni veřejné politiky, spolupracovat na rozvoji lokálních komunit nebo se angažovat v dobrovolných aktivitách.

Rodiče jako problém

Rodič jako problém není vyvozený z teoretických východisek, ale naopak vyplynul ze zkušeností. Můžeme pozorovat tři základní podoby:

1. *Nezávislý rodič* – je rodič, který se školou svých dětí udržuje minimální kontakt, výsledky sleduje spíše zpovzdálí a s učiteli komunikuje jen v nutných případech. Školu toleruje, ale hodnoty školy mohou být nastaveny jinak než hodnoty v rodině a proto se o spolupráci nijak zvláště nesnaží. Mohli bychom říci, že tihle rodiče svoji úlohu plní dobře, ale podle vlastních měřítek. Myslí především na blaho svých dětí a vzdělání zajišťují i z různých dalších zdrojů.
2. *Špatný rodič* – zásadně neprojevují zájem o vzdělání ani výchovu svých dětí a ani nepodporují jejich učení. Může z nich nabýt dojem, že neakceptují a nepodporují či

ignorují pedagogickou koncepci školy, netouží být informováni o dění. Jedná se o rodiny, které mají různé závažné problémy (alkoholismus, workoholismus, nemoci,..) nebo pocházejí z jiného kulturního okruhu. Svě rodičovské povinnosti neplní dobře ani uvnitř rodiny. Jako špatný rodič se ale může také zdát takový rodič, který neovládá dostatečné sociální kompetence, ostýchá se zeptat a projevit zájem a tím vzbuzuje dojem špatného rodiče (Mebus 1995).

3. *Snaživý rodič* – je rodič, který se snaží komunikovat, účastnit se všech možných setkání, svou podporu vyjadřuje učitelům i škole. Na první dojem to vypadá jako skvělý druh zapojení rodiče, ale opak je pravdou. Učitelé se mohou cítit ohroženi na své profesionální úrovni. Rodiče požadují od školy neustále zprávy o pokroku jejich dětí, formulace pedagogického přístupu, poradenství ve výchově a vzdělání... Některé dotazy se můžou jevit jako zpochybňování práce učitelů a uvádět je tím do nepříjemné pozice. Komunikace s takto aktivními rodiči vyžaduje také extrémně velkou časovou dotaci.

Z výše uvedených východisek vycházel i výzkum Šedřové(2004), který formou dotazníkového šetření mapoval, jaké je zastoupení jednotlivých rolí v běžné praxi škol. Z výzkumu kromě výše představených ještě vyzdvihují rodiče jako výchovné partnery a rodiče jako sociální partnery.

4. *Rodič jako výchovný partner* – rodič si s učitelem ochotně vyměňuje informace o dítěti a nechá si i poradit, jak k dítěti přistupovat; rodič pomáhá dítěti s domácí přípravou; rodič je ochotný se i zapojit do dalších aktivit (pořádání třídních akcí, školní výlet apod.).
5. *Rodič jako sociální partner* – rodič má snahu ovlivňovat rozhodování o důležitých věcech, co se škol týče; zapojuje se do formálních rodičovských struktur na škole; vystupuje v zájmu školy všude tam, kde to škole může prospět.

Respondenti ve výzkumu Šedřové (2004) se shodli, že se na českých školách můžeme nejčastěji setkat s rodičem – zákazníkem. Druhou nejčastější odpovědí byl rodič – partner, dále pak rodič jako problém a nejméně zmiňovali rodiče jako občana.

1.3 Vzájemné očekávání ve vztahu školy a rodičů

Vztahy mezi učitelem a rodičem se utvářejí od prvního dne, kdy dítě nastoupí do mateřské školy. Budování je nejintenzivnější během prvního roku, kdy si rodiče hledají svoje posta-

vení vůči škole, učiteli, vytváří si svou formu komunikace. Tak jako je podle známého přísloví na Nový rok dobré vykročit tou správnou nohou, povedený začátek vede ke snaze a chuti spolupracovat a nadále pozitivně ovlivňuje vztahy.

Většina rodičů má představu, jak by měl „dobrý“ rodič vypadat. Avšak tato představa se nemusí ztotožňovat s představou školy. Sřety dvou představ se můžou dostat do rozporu. Rodiče mohou být školou vnímáni jako partneři, nebo také jako problematictí. Jako problematictí jsou označováni ti, kteří jednají příliš nezávisle na škole, nebo se spolupráci se školou vyhýbá. Z toho vyplývá, že mají učitelé představu „dobrého rodiče“, který spolupracuje a rodiče problémového, který se spolupráci vyhýbá. Naopak u rodičů se ukázalo, že ti, kteří po škole nic nechtějí, sami sebe vnímají jako bezproblémové a tudíž dobré rodiče. Jak potvrdil nejjeden výzkum, velký vliv má socioekonomický status rodiny, protože ovlivňuje nejen prospěch dítěte, ale také vztah rodičů se školou. Výzkumem výše zmíněné problematiky se zabývala například Lareauová (1989); Matějů, Straková (2006); Katrňák (2004).

Výsledky výzkumu, které předkládá Helus (2007), nasvědčují tomu, že naše očekávání od druhé strany se promítají do vzájemných vztahů a konkrétních projevů. Očekávání tedy významně ovlivňuje samotnou komunikaci a spolupráci, její obsah a tím pádem i spokojenost s výsledkem. Očekávání můžeme definovat jako pocitování určitých požadavků a přání vůči užšímu a širšímu okolí, i vůči společnosti. „*Učitelé stejně jako rodiče vztahují ke svým protějškům jistá očekávání (expektace) a naopak nesou určité závazky (obligace) plynoucí z expektací druhé strany*“ (Goffman, 1967, In Šedřová, 2009, s. 33). Z toho vyplývá, že pokud mají obě strany vyjasněné své očekávání navzájem, pak i komunikace může pobíhat efektivněji. Na základě výzkumu, který provedla Rabušicová a Pol (1996 in Pohnětalová, 2015, s. 35), stanovili, jaké očekávání má učitel od rodičů a to:

- *Učitelé od rodičů očekávají ochotu řešit společné problémy*
- *Vytváření pozitivního rodinného prostředí*
- *Péče o práci svých dětí a jejich kontrolu*
- *Zajištění toho, aby děti nosily do školy pomůcky*
- *Zájem o setkávání s učitelem*
- *Plnění požadavků učitele*

Výše uvedená očekávání zasahují již do prvního stupně základní školy, ale několik z nich se dá aplikovat na mateřskou školu. Učitelé od rodičů očekávají především plnění poža-

davků, což vnímají jako projev přijetí jejich profese. To potvrzuje i výrok Kuchařové (2007, s. 11, in Pohnětalová, 2015, s. 35) která říká že: *„Pokud se učitel nechová jako profesionál, pak nemůže očekávat, že k němu rodiče budou tak přistupovat.“*

2 TYPY RODIN A RODIČŮ VE VZTAHU KE ŠKOLE

Rodiče a učitelky mateřských škol se spolu snaží spolupracovat. Je nutno brát v potaz, že učitelka má pedagogické vzdělání a tím pádem ji pokládáme za odborníka ve výchovně vzdělávacím procesu dítěte. Ale rodiče jsou zase odborníci na své dítě. „*Vždyť rodina je základním životním prostředím dítěte. Nejen, že dítě obklopuje, ale také se do něho promítá. Dítě je výrazným produktem své rodiny.*“ (Helus, 2007 s.135) Spolupráce nebo naopak nespolupráce je křehká věc a ovlivňuje ji spousta faktorů. V následující kapitole budeme objasňovat, s jakými projevy rodin vůči mateřské škole můžeme počítat. Problematikou vztahů školy a rodiny se zabývá velké množství autorů. Níže vyzdvihneme několik typologií rodin a jejich návaznosti na vztahy vůči škole.

2.1 Typy problémových rodin

Při studiu literatury v problematice vztahů školy a rodiny jsme došli k názoru, že typ rodiny, její fungování, vnitřní nastavení a typické projevy se následně odráží na spolupráci konkrétních rodičů vůči mateřské škole. Kapitola je nazvaná typy problémových rodin, neboť na základě charakteristických projevů jednotlivých problémových rodin můžeme sledovat prvky nespolupracujícího chování i vůči mateřské škole.

V rámci pedagogické praxe se můžeme setkat s různými typy problémových rodin. Mluvíme o takových typech dysfunkční rodiny, které může rozpoznat podle projevů chování či způsobu komunikace. Učitelka se v takovém případě musí připravit na problematickou komunikaci a zvolit co nejadekvátnější komunikační strategii. Od členů nefunkční rodiny můžeme očekávat sklony k agresi, podráždění, neosobní jednání, neochotu řešit problémy a taky to, že na mateřskou školu kladou přemrštěné nároky. Příčin může být celá škála, avšak není jednoduché je odhalit. Při takovém setkání se učitelka musí snažit chovat s rozvahou a zdravou empatií a snažit se předcházet konfliktům. Helus (2007) se zabývá charakteristikou typů problémově zatížených rodin. Podobně zaměřenou typologie rodin předkládá i Trpišovská, Vacínová (2007), které pracují se sedmi typy rodiny a jejich projevy dysfunkčnosti. My budeme vycházet z Heluse (2007, s. 156,157), který představuje následující devět typů rodin, a zároveň zmíníme typické projevy dysfunkčnosti.

1. Nezralá rodina

Jedná se o neočekávané nebo nechtěné rodičovství. Rodiče jsou moc mladí, nezkušení a rodičovství a všechno co k němu patří, je může zaskočit. Časté jsou taky ambivalentní po-

city, neboli smíšené pocity kladných i záporných citů k dítěti. Jako typické projevy dysfunkčnosti můžeme sledovat:

- Nestabilitu
- Nedostatek sebedůvěry v rozhodování
- Názorový nesoulad mezi rodiči
- Problémy v sociálně ekonomické oblasti
- Nezralost v oblasti citů
- Nezralost v oblasti zaměření, životních hodnot, životního způsobu

2. Rodina přetížená

Se zátěžovými a stresujícími situacemi se každý jedinec vypořádává jinak. Pokud ale přeteče určitá snesitelná mez a rodič má pocit, že se hroučí, objevují se u něj znaky frustrace, beznaděje a vyčerpání. To se odráží i na komunikaci s okolím či vlastním dítětem. Často se jedná o nadprůměrně vzdělané rodiče. Obvyklé jsou dva projevy – rodič, kterého problémy vedou spíše k ještě větší činorodosti, elánu a optimismu, nebo rodič s nižší frustrační tolerancí vůči zátěži, kvůli níž se při přetížení hroučí. Oba projevy se odráží na dětech.

Projevy dysfunkčnosti:

- Sklony ke zkratovitému jednání
- Neochota přiznat chybu
- Poučování okolí
- Odkládání řešení problému
- Nedostatek času, nespolehlivost, nedodržování slibů

3. Rodina ambiciózní

Pro okolní svět se může zdát, že je život v ambiciózní rodině pro dítě velice dobrý. Avšak často bývají vnitřní nastavení v rodině přísné, dominují úplně jiné priority, cíle a obrovské požadavky na dítě. „Rodiče jsou nadměrně pohlcováni potřebami, vážíci se k jejich vlastnímu uplatnění, vzestupu, seberealizaci – na úkor rozvoje osobnosti jejich dětí.“ (Helus, 2007 s.156) Rodiče argumentují, že se snaží dát dítěti všechno, co si přeje. V konečném důsledku ale děti z ambiciózních rodin bývají nespokojené a nedokážou říci, co jim vlastně chybí. To co chybí, bývají city, pocit souměřitelnosti, jistoty a stability.

Projevy dysfunkčnosti:

- Nepřiměřené nároky na pedagogy nebo mateřskou školu

- Neochota přiznat jakoukoli chybu či nedostatek svůj nebo dítěte
- Popření skutečnosti, že by dítě mohlo emočně a citově strádat
- Zvýšený sklon ke kritice okolí
- Sklony k nedůtklivosti a agresivnímu chování

4. Rodina perfekcionista

Rodiče především vybízají dítě až k nezdravé míře soutěživosti a neadekvátně reagují na případný neúspěch. Tlak na výsledky a co nejlepší výkony se odráží na psychosomatické dítěte. Selhání je vnímáno jako katastrofa a zklamání – nejen že dítě zklame rodiče, ale zklame i samo sebe. Projevy dysfunkčnosti jsou totožné s typickými projevy ambiciózní rodiny.

5. Autoritářská rodina

Autoritářskou rodinu charakterizujeme jako „vztah k dítěti omezen na ustavičné přikazování a zakazování, aniž je přihlíženo k potřebě dítěte také se samostatně rozhodovat a nést zodpovědnost; být bráno v úvahu se svými názory a zájmy; pociťovat určitou míru osobní autonomie“ (Helus, 2007 s. 157). U dítěte dochází k frustraci vlastních seberealizačních potřeb a nejrůznějším důsledkům. Může dojít k apatii, neprojevení jakékoliv vlastní iniciativy, impulzivnímu chování a výbušnosti, asociálnímu chování nebo neschopnost za sebe rozhodovat i o zdánlivých maličkostech. V autoritářské rodině se očekává automatická a slepá poslušnost, a pokud se tak nestane, nastává fyzický nebo psychický trest. Dojít může až k tzv. lámání osobnosti (potlačení touhy rozvíjet se jako osobnost).

6. Rodina improvizující a liberální

Rodič chce z potomka vychovat silnou osobnost. V rodině chybí pravidla a hranice, které by dítě nějak limitovaly. Přestože si rodič myslí, že to bude pro dítě nejpřirozenější cesta, naopak se stává, že dítě rodiče terorizuje, o všem rozhoduje a neakceptuje žádnou autoritu ani hranice. Dítě v konečném důsledku strádá nedostatkem řádu. Po příchodu do mateřské školy si těžce zvyká na jiné nastavení pravidel.

Projevy dysfunkčnosti:

- Neochota přiznat si problém
- Neochota spolupracovat s pedagogy a přistupovat na možnosti řešení a návrhy alternativ
- Prosazování daného výchovného přístupu, neochota cokoliv měnit

7. Rodina rozmazlující (tzv. protekcionářská)

Dítě, které vyrůstá v rozmazlující rodině, má od rodičů vždycky úplně všechno a to za každou cenu. Problém však je, že pak má dítě posunuty hranice. Helus (2007) popisuje tři základní formy rodinného protekcionismu: útočný/ofenzivní, soucítící a služebný.

Projevy dysfunkčnosti:

- Neochota přiznat si chybu ve svých výchovných přístupech k dítěti
- Hledání viníka v okolí
- Protěžování dítěte za každou cenu
- Zvýšená citlivost rodičů na bezpečí dítěte

8. Odkládající rodina (nejhůře rozpoznatelná, obvykle součástí výše uvedených typů)

Odkládající rodina je myšlena ve smyslu, že rodiče, kteří dlouhodobě odkládají a neřeší problémy s dítětem, pak mají tendenci staršího sourozence „odkládat“ do mateřské školy a s mladším být na mateřské dovolené. Tím je nezřídka na dítěti znát citové strádání, v mateřské škole bývá mezi prvními a odchází mezi posledními, přitom maminka je celý den doma. Kromě toho, že dítě přichází o základní jistoty, sociální požadavky, pocit bezpečí a domova, sounáležitosti, ale především jeho psychika trpí pocitem, že o něho nikdo nestojí a nikam nepatří.

9. Disociovaná rodina

Hlavním znakem je, že jsou narušeny důležité vztahy, které jsou nutný předpoklad pro psychologicky funkční rodinné prostředí. K narušení může dojít jednak vnitřních, vnějších nebo obou vztahů rodiny. Charakteristickým prvkem je izolovanost a konfliktovost.

Na výše uvedených typech rodin je patrné, že se nastavení v rodině silně odráží na vztahu školy a rodiny a tím pádem i na spolupráci rodič - učitel. Projevy dysfunkčnosti pak často vidíme nejen při řešení konfliktů, ale i během běžné komunikace.

„Žádná rodina není sama o sobě dobrá či špatná - důležitá je schopnost rodičů vytvořit dítěti podmínky pro školní práci a poskytnout mu k ní dostatečné nástroje.“ (Štech, 2000, s. 9-10). S tímto tvrzením souhlasíme, neboť každá rodina je velice složitý mechanismus, má svoje klady a zápory a neexistuje univerzální návod, jak je to správně. Nemělo by se ale opomíjet, že by rodina měla tvořit především bezpečné a láskyplné zázemí pro dítě.

2.2 Obvyklé projevy rodičů ve vztahu k mateřské škole

Vztahy školy a rodiny, v našem případě učitelů a rodičů, jsou diskutovaným tématem. Na základě poznatků a zkušeností Lažová (2013) uvádí následující typické projevy rodičů ve vztahu k mateřské škole.

1. *Rodič reaguje vstřícně*

Rodič svojí vstřícnost může myslet vážně a opravdu takto přistupovat, nebo naopak se vstřícně může pouze tvářit a ve skutečnosti si myslet svoje. Tohle záleží na vlastním úsudku a schopnosti vnímat detaily, které napoví.

2. *Rodič se ptá, žádá radu*

Jak bylo již v úvodu řečeno, rodič považuje učitelku za odborníka a často se táže na rady ohledně vývoje dítěte, výchovy, různých projevů, konzultuje uplynulé situace a chce vědět názor. Přesto, že učitelka může říct svůj názor, je nutné si dávat veliký pozor na to, jakou radu dává. V současné době se často objevuje diagnóza autismu nebo ADHD. Přestože má učitelka v popisu práce diagnostiku psychomotorického vývoje dítě a jeho pokroků, nemůže si dovolit vyřknout takovouto diagnózu.

3. *Rodič nechápe, v čem je problém*

Tohle je velice častý problém. Rodič sice přitakává, ale připomínku či debatu pochopil zcela jinak a tak nechápe, v čem je vlastně problém. Proto je vždycky dobré se ujistit, že obě strany mluví o tomtéž.

4. *Rodič se neúčastní akcí v mateřské škole*

Podle zákona rodič není povinen se účastnit nejrůznějších aktivit. Ale když se na to podíváme očima dětí, pak by to jeho povinností logicky být mělo. Každé dítě chce, aby jeho rodiče viděli, co se naučil, jak to ve školce vypadá, jakou mají paní učitelku, kde sedí či s jakými hračkami si hraje. Když pak dítě vidí, že všem kamarádům rodiče přišli a jeho tam nejsou, pocít'uje smutek, zklamání, může být demotivované a našťvané. V těchto situacích je podstatné s dítětem soucítit, nechat přirozeně projevít jeho pocity a být mu oporou, namísto zlehčování situace. A rodičům, při nejbližší možné situaci vysvětlit, jaký dopad jejich nezájem má.

5. *Rodič je slovně agresivní*

V případě, že je rodič slovně agresivní, je lepší mu nabídnout komunikaci přímo s ředitelkou mateřské školy, neboť bude mít přirozeně vyšší respekt. Učitelka by se neměla nikdy snižovat ke zvýšení hlasu, naopak se snažit zmírnit napětí a pokud možno hledat příčinu rodičovy agresivity. Důvodu jeho agresivního chování může být hned několik – může to být jeho povahová vlastnost, mohl mít těžký den, posiluje si své sebevědomí a hulvátstvím překrývá svou nejistotu. Vhodné je si zachovat asertivní přístup, přestože se bavíme o velice nepříjemné situaci.

6. *Rodič obviňuje okolí (partnera, dítě, společnost, školu)*

Je obvyklé, že si většina rodičů myslí, že jejich dítě je nejlepší, nejnadanější a nejchytřejší... a pokud tomu tak není, pak je přirozený reflex, že začnou kopat kolem sebe, svádět vinu na druhé, jen aby si nemuseli přiznat vlastní selhání. K tomuto nedorozumění dochází velice snadno, kdy si na první pohled banální problém, či drobnou výtku, rodič stáhne na sebe a vnímá ji jako obviňování.

7. *Rodič je psychicky nemocný*

Pokud rodič reaguje neadekvátně, například se odvolává na známé na vyšších pozicích, útočí, hrozí fyzickým napadením a tak dále, může jít o člověka s duševním problémem, problémem s alkoholem, jinou závislostí nebo jiným z celé škály problémů. Učitelce nepřísluší vynášet soudy a snažit se rodiče diagnostikovat. Spíše by se měla ve vlastním zájmu ze situace stáhnout a požádat o pomoc vedení, nebo zřizovatele mateřské školy.

8. *Rodič má objektivní problém, který sám neumí řešit*

Tento projev je podobný, jako když rodič žádá radu. Záleží na individuálním uvážení dané situace- jsou mateřské školy, které nabízí nadstandardní péči. Záleží tím pádem na jednotlivých případech – pokud je to vhodné a možné pomoci, nebo je to nad vaše síly a kompetence. Nezřídka se stává, že rodiče mají určitý problém a oklikou se snaží o radu a pomoc ze strany učitelky. Je tím pádem podstatné být do zdravé míry empatický, pozorný, porozumět motivu a účelu jejich požadavku.

9. *Rodič si vyzvedává dítě pozdě*

Vyzvedávání si potomka včas je dokonce zakotveno ve školním řádu. To je pádný argument a zároveň by se to dalo pokládat za formu nespolupráce. Nejen, že je dítě smutné a trápí ho fakt, že zůstává ve školce poslední, ale také už má obavy, že zda si pro něho rodič

vůbec přijde. Je pochopitelné, že se může stát nečekaná situace, kdy by ale měl rodič dát vědět učitelce, že se zpozdí. Rozhodně by to ale nemělo být na denním pořádku.

Na chování rodičů můžeme pohlížet taky ze tří kritérií, které udává Václav Holeček:

1. *Podle míry zájmu rodiče o dítě – od přehnaně starostlivých po nezodpovědné rodiče*
2. *Podle postoje rodiče k neúspěchu dítěte – od tvrdých a agresivních reakcí po ochranářské a děti omlouvající postoje*
3. *Podle vztah rodiče ke škole a k učiteli – od přehlížejícího a arogantního vztahu k významu školy a kompetence učitelů či vyčítavé a podvádějící rodiče*

(Holeček, 2014 s.130)

Ještě by se dalo mluvit o *rodiči-sponzorovi*, kdy má rodič pocit, že penězi se dá vyřešit všechno a neuvědomuje si, že tomu tak není.

Učitel v mateřské škole nabízí rodičům i odborný názor a možnost poradenství. Tady může dojít ke komplikacím v komunikaci mezi rodičem a učitelem a to hned z několika různých důvodů. Rodič se může cítit nepříjemně, protože se jedná o problémy s jeho dítětem, komunikaci může komplikovat i nevhodná či neodborná formulace, nebo také když učitel problém nepodá dostatečně empaticky. Není výjimkou, že v takových situacích se rodič brání a obviňuje učitele, namísto uznání své vlastní chyby. Pedagogická komunikace je hlavním prostředkem práce učitele, a tak by měl být učitel i při nepříjemných situacích, kdy je na místě problém řešit, připravený na různé reakce ze strany rodičů. Vybíral (2005, s. 50) předkládá, že by měl učitel předvídat, že rodič při řešení situace může být:

- *Přetížený, vyčerpaný, podrážděný, apatický, lhostejný*
- *Impulzivní, náladový, nepředvídatelný, nepříjemný*
- *Stylizující se do role lepšího člověka*
- *Negativistický, pochybovačný, odmítavý, kritický*
- *Egocentrický se snahou za každou cenu prosadit svůj názor*
- *Vulgární, agresivní*

2.3 Význam spolupráce rodičů a mateřské školy

Je přirozené, že by se každý rodič, pokud to je v jeho silách, rád zapojil do školního života svého dítěte. Podle Wolfendaleové (2013) je hned několik dobrých důvodů, proč spolupracovat. Rozhodně je to **právo**, protože rodiče nesou zodpovědnost za rozvoj svého dítěte,

takže jim všechny dostupné informace plně náleží. Další je **rovnost**, kdy rodič a učitel mají partnerský vztah a uvědomují si, že tímto spojením získávají od sebe navzájem cenné informace o dítěti. **Reciprocita** znamená, že obě strany, učitel i rodič, jsou stejně zodpovědní a z partnerství mají obě strany prospěch. Poslední bod je **posilování**, kdy rodiče zapojením do školního života dítěte nepodporují jen svého potomka, ale rovněž získávají možnost učit se, seznamovat se s novými věcmi a rozvíjet i sami sebe.

Kvalita spolupráce se posuzuje podle různých faktorů, které se navzájem prolínají a navažují na sebe. Je důležité nabízet rodičům prostor pro spolupráci, adekvátně s nimi komunikovat, správným způsobem je informovat a zároveň získávat od nich informace, vytvářet přátelský a otevřený vztah. Směřovat je, aby předávali svým dětem vzdělávací návyky, nabídnout jim zapojení do života školy i třídy, taťat za jeden provaz a vytvořit v nich pocit, že rodiče a škola jsou jeden tým. Takže kdybychom to shrnuli, jak je získat pro spolupráci, je to rozhodně profesionálním chováním, vhodnou komunikací, optimismem, pozitivním postojem a především vstřícností (Čapek, 2013).

Komunikace je jedna z nevýznamnějších podmínek, jak vybudovat kvalitní vztah s kýmkoliv. „*Komunikace je proces, při němž si v přímém i nepřímém sociálním kontaktu sdělujeme informace a významy. Představuje veškeré spojení člověka se světem, umožňuje získat informace o dějích, vzájemné dorozumívání i výměnu emocionálního obsahu.*“ (Kraus, 2008, s. 119).

Další formy spolupráce zmiňuje Kořátková (2008) ve své publikaci. Předkládá, že jako formy spolupráce nemusí být pouze obvyklé výše zmíněné, ale také třeba přítomnost rodiče na školním výletě, zdánlivě obyčejný doprovod dítěte do třídy, nebo také neformální setkávání.

Robert Čapek (2013) uvažuje, o čem by chtěli být rodiče informováni. Není překvapením, že na prvním místě je prospěch žáka, což je především až u docházky na základní škole. Dále chování dítěte, jeho nedostatky a slabé stránky. Dalším důležitým bodem je způsob výuky. Až na pátém místě je teprve informace o tom, jaké nadání dítě má a jaké jsou jeho silné stránky. Dále si rodiče přejí být informováni o akcích školy, nabídce volnočasových aktivit, zařazení dítěte do třídního kolektivu, nebo podrobnosti o výletech. Šokující je, že až na posledním místě je informace o vzdělávací filozofii školy.

2.4 Aspekty vztahu školy a rodiny vedoucí k jejich nespolupráci

Značným limitem spolupráce školy a rodiny je obava z toho, že učitelé budou rodiče hodnotit. Rodiče se snaží často neupozorňovat na sebe a to nejspíše právě z obav, že cokoliv udělají jinak, než ostatní, odrazí se na hodnocení jejich dětí. Smutné je, že obvyklá spolupráce je pouze vyměňování informací mezi dveřmi a rychlý slede neustále se opakujících otázek, jestli zlobil, spal po obědě, nebo všechno snědl. Nepomáhá tomu ani fakt, že někteří učitelé vnímají zájem rodičů nelibě a nejraději by byli, kdyby kontaktu bylo co nejméně. Nabízí se otázka, proč se někteří rodiče spolupráci brání? Souhlasíme s Trnkovou (2004), která uvádí několik faktorů, negativně ovlivňující spolupráci rodičů a učitelů:

- Nedostatek času, který brání rodičům se jakkoliv aktivněji zapojovat a na budování vztahu pracovat.
- „Riziko exkluzivity“ – rodiče se obávají, že když budou mít pozitivnější vztah se školou, než ostatní, že se tento rozdíl odrazí na jejich potomcích (nepřijetí do kolektivu, pohled na děti jako na potomky „vyvolených“, zvýhodňování).
- Genderové rozdíly – v případech řešení konfliktů do mateřské školy přichází otec, který budí pocit autority ve vztahu k ženám učitelkám.
- Čím déle je dítě v prostředí školy, aktivita rodičů se snižuje.
- Pracovní vytížení učitelek – na vztahu se může odrazit i přetíženost učitelek přípravou mimoškolních akcí.
- Nepřipravenost učitelů na pravidelnou spolupráci s rodiči.
- Tradiční názory o škole jako o uzavřené instituci navíc většině rodičů vyhovuje – tlak angažovat se ze strany učitelů nepřichází.

Dalším limitem ve spolupráci učitelů a rodičů jsou předsudky nebo negativní předchozí zkušenosti jak rodičů, tak dětí. Učitelé mohou mít obavy se s rodiči sblížit až příliš úzce, neboť by tím oslabili svou pozici profesionála a byli by tlačeni rodičovskou „kontrolou“ (Rabušicová, 2004). Je nutné mít na paměti, že rodiče nejsou nepřátelé, ale naopak spojení a společně s učiteli následují stejný cíl.

K rozporu může dojít i při konfliktu vyplývajícím z rozdílných názorů učitelek a rodičů. Souhlasíme s Deisslerem (1994) který konstatuje, že kvůli dětem by se měli rodiče a učitelky snažit spolupracovat a vyjít si navzájem vstříc.

Dalším z aspektů, proč spolupráce rodičů a učitelů nemusí fungovat, jak má, může být i to, že rodiče učitelům plně nedůvěřují a úmyslně nepodávají všechny potřebné informace.

„Rodiče se však někdy oprávněně obávají, že se důvěrná informace stane veřejným majetkem nebo že s ní bude učitel pracovat proti zájmu dítěte.“ (Mertin, 2015, s.160). Je nutné si uvědomit, že stejně, jako si rodič přeje být školou informován o veškerém dění v mateřské škole, tak i učitel by měl být informován minimálně o stěžejních informacích o dítěti.

Rodič vnímaný jako problém

Pulišová (2016) představuje studii, která je zaměřena na případy, kdy je rodič vnímaný jako problematický. Autorka ve své práci vychází ze skutečnosti, že učitel rodiče vnímá jako problémového. Článek zrcadlí šetření, které provedla Šed'ová (2009). Ta se naopak soustředí na rodiče dobré a spolupracující.

Palts a Harro-Loit (2015) v komunikaci mezi rodičem a učitelem rozlišuje pět stylů, odlišující se mírou aktivity a nálady, a které ke komunikaci neodmyslitelně patří. Vyzdvihuje především aktivně-negativně orientované rodiče, které učitelé označují jako ustarané typy. Nejsou plně spokojeni s rozvojem svých dětí, anebo vyžadují neustálou podporu ze strany učitelů. V opozici stojí pasivně-negativně orientovaní rodiče, kteří svou komunikaci se školou omezili na nejnutnější minimum. Je to často z důvodu špatné předchozí zkušenosti, nebo určitá nepříjemná situace, která se někdy nastala. Za tohoto předpokladu rodiče učitele vnímají jako autoritu více, než jako partnera. Z výzkumu vyplynulo, že oba tyto přístupy učitelé vnímají jako negativní.

Na základě rozhovorů, které Pulišová provedla, zjistila, že učitelky označují jako problémové rodiče ty, kteří se školou nekomunikují a nespolupracují. Vidíme návaznost na Šed'ovou (2004), která výše zmíněné rodiče označuje jako „špatné rodiče“. Takové rodiče, kteří neprojevují zájem o vzdělání svých dětí a ani spolupráci v oblasti domácího učení. Tím, že se rodič dítěti věnuje, a vede ho k neustálému zlepšování, spolupracuje a doma pokračuje v tom, co učitel ve škole začal. Dalším vysvětlením může být, že vzhledem k pasivnímu postoji rodiče a neplnění základních očekávání vůči škole, pak učitel mluví o problémovém rodiči na základě obecně přijatých konceptů.

To jsou rodiče, kteří jsou aktivní, a přesto jsou učitelkami vnímány jako problémové. Aktivní rodič je nespokojený se školou a má charakteristické rysy úzkostného či ambiciózního rodičovství. Rodiče nejvíce důvěřují svým dětem. Tady se často ukazuje fenomén „dvojitého agenta“ (Montandon, Perrenoud 1994, in Štech, & Viktorová 2001), kdy dítě upravuje

realitu podle toho, s kým mluví. Další charakteristický rys rodiče, který je učitelkou vnímaný jako problémový, je přílišná úzkostlivost při výchově a příliš ambiciózní rodič.

Z výzkumu vyplynulo, že učitelky jako problémové rodiče označují rodiče, kteří jsou pasivní a o školu nejeví zájem; rodiče příliš aktivní, kteří zasahují do učitelčích kompetencí, narušují její autoritu a hromadí své požadavky a rodiče, kteří jsou přehnaně úzkostní anebo ambiciózní. Šedřová (2009) pojednává o tzv. tichém partnerství, což jsou vlastně matky, které jsou schopny intuitivně odhadnout, do jaké míry je zdravé být aktivní a spolupracovat a kdy je to spíše na obtíž. Větší problém jsou ale rodiče, kteří jsou tiše nespokojení – jejich projev je buď pomlouvou, nepřímo, vynecháním učitelky s kterou má problém a své námitky komunikuje přímo přes ředitelku anebo jen ničí pověst celé mateřské školy, protože je přesvědčen, že nebude vyslyšen. Závěrem autorky bylo, že podle průzkumu má aktivní partnerství rodičů a učitelů příznivý dopad, ale usoudila, že rodiče ani učitelé na takovouto spolupráci ještě nejsou připraveni. Domnívá se, že uplatňováním klientského přístupu rodičů ke škole by se stav mohl postupně změnit a školy by byly vůči spolupráci otevřenější.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

Výzkum jsme prováděli s úmyslem odkrýt, jak učitelky mateřských škol vnímají a charakterizují nespolupracujícího rodiče. Na základě rozhovorů vytváříme obraz nespolupracujícího rodiče, zjišťujeme, jak s ním probíhá komunikace a jaké jsou jeho typické projevy chování. S učitelkami mateřských škol jsme diskutovali o tom, kdo je nespolupracující rodič a jaké projevy chování, by se za nespolupráci daly považovat a jaké ne. Obraz nespolupracujícího rodiče není přesně daný, nedá se jednoznačně charakterizovat. Velice záleží na úhlu pohledu každého jednotlivce a zkušenostech.

3.1 Cíle výzkumu, výzkumné otázky

Hlavním cílem výzkumu je odkrýt a popsat, jak učitelky mateřských škol charakterizují nespolupracující rodiče.

Dílčí výzkumné cíle jsou:

1. Odhalit, jak je učitelkami mateřských škol vnímaný nespolupracující rodič.
2. Charakterizovat nespolupracující rodiče z pohledu učitelek mateřských škol.
3. Objasnit, jak probíhá komunikace s nespolupracujícím rodičem.

Dílčí výzkumné otázky:

1. Jak komunikuje učitelka v mateřské škole s nespolupracujícím rodičem?
2. Jaké mají učitelky mateřských škol zkušenosti s nespolupracujícími rodiči?
3. Jaký vztah rodičů vůči škole převládá v oslovených mateřských školách?

3.2 Výzkumná metoda, výzkumný vzorek a vyhodnocení získaných dat

Pro získání dat jsme použili kvalitativní výzkum. Jako výzkumnou metodu jsme využili interview s učitelkami mateřských škol, protože našim hlavním záměrem bylo odkrýt zkušenosti s chováním, názory a hodnoty, pocity či vnímání, komunikaci a interakci učitelek mateřských škol s rodičem. Interview bylo polostrukturované. V souladu s výzkumnými otázkami jsme si stanovili okruhy, z nichž jsme vycházeli.

Výzkumný vzorek byl tvořen 10 participanty. Jednalo se o dostupný výběr učitelek mateřských škol ve Zlínském kraji. Ve výzkumném vzorku byly zastoupeny dvě začínající učitelky s praxí 1-2 roky, šest učitelek s průměrnou praxí 20 let a dvě ředitelky mateřských

škol (obě působí v mateřské škole 35 let). Převažovaly učitelky z vesnických mateřských škol, neboť ochota zapojit se do výzkumu městských mateřských škol byla podstatně menší. Výzkumný vzorek reprezentuje 5 různých mateřských škol, z toho 3 mateřské školy následují program Ekoškola.

Vstup do terénu probíhal v roli cizince. Prvotní kontakt s mateřskými školami byl vždy přes schůzku s ředitelkou jednotlivých zařízení, jejím obeznámením se záměrem a účelem výzkumu a poté následovaly jednotlivé rozhovory s konkrétními učitelkami. Rozhovory byly vedeny převážně přímo v prostředí mateřských škol a zaznamenávány na diktafon. Participanti byli informováni o účelu sběru dat a stvrdili souhlasem, že data mohou být dále analyzována a použita v práci.

Analýza získaných dat probíhala na základě transkripce rozhovorů a následného otevřeného kódování. Pro zachování anonymity, jsou v práci výroky učitelek citovány jako učitelka 1-10 nebo také U1- U10.

4 ANALÝZA A INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT

4.1 Jak učitelky MŠ vnímají spolupráci a nespolepráci

Význam slova **spolupráce** znamená v kontextu mateřské školy především jednotnost, kompromis, cestu za společným cílem či řešením problému. Několikrát padlo slovní spojení „táhneme za jeden provaz“. Znamená to navzájem se podporovat, dokázat jeden druhému pomoci. Zaujímat vstřícný postoj a velkou dávku ochoty, nejen na něčem pracovat, ale už jen se zapojit. Ke spolupráci neodmyslitelně patří kvalitní komunikace a zájem nejen o dítě, ale především o celkové dění na půdě mateřské školy. Cesta ke spolupráci není snadná. Zajímavou myšlenku uvedla učitelka, která má zkušenosti i se speciální třídou, takže může ledasco porovnávat. Poukázala na to, že snaha spolupracovat ze strany rodičů dětí, které mají lehký, nebo naopak závažný problém, je daleko intenzivnější, než přístup rodičů v běžné mateřské škole...

„Ta cesta rodičů s dětmi ve speciální třídě ke spolupráci je delší, ze začátku. Když zjistí, že je tam nějaký problém, se s tím problémem musí srovnat, pak jsou schopni spolupracovat. Ale je to rychlejší než u dětí v běžné třídě, kde rodiči zdravého dítěte řeknete, že jeho chování je až nad to, co je v pořádku.“ (U1)

Pro kvalitní výsledek je nejlepší, aby byla spolupráce žádaná na obou stranách.

Vyjádřit se k významu slova **nespolupráce**, bylo pro učitelky podstatně náročnější, než popisovat spolupráci. Názory se shodují, že chování, které pokládáme za nespolepracující, je rozhodně takové, které nepřináší žádný úspěch, nefunguje a akorát působí chaos – výsledkem je nespokojenost na všech stranách. Mluvíme o negativním až záporném postoji, neustálém negování a nechutí se k čemukoliv vyjádřit. Učitelky neshledávají žádnou snahu komunikovat, ani potřebu spolupracovat ze strany rodičů. K nespolepráci často patří nedodržení slova, nedodržení pravidel (například opakované nedodržení otevírací doby mateřské školy, nebo slib, že na něčem rodič zapracuje nebo něco změní). V extrémních případech může přerůst až v pohrdání nejen učitelkou, ale i vnitřním nastavením školy či kompletní filozofií školy. Rozhovory vypovídají o neschopnosti nebo neochotě se vůbec na něčem domlouvat. Především neochota jít učitelce naproti anebo si vůbec připustit svou chybu. Neochota uznat, že se něco děje, nebo že by chyba mohla být na straně rodiče, bylo poměrně často zmiňované, jako vážný problém. Je tenká hranice mezi budováním spolupráce a zatvrzením rodiče, který může přejít do úplné pasivity.

4.2 Specifické rysy nespolupracujícího rodiče

Ze získaných dat jsme vyvodili, jak si učitelky mateřských škol představují nespolupracujícího rodiče. Z rozhovorů je patrné, že ho není možné jednoznačně definovat. Názory se rozcházejí v tom, kdy je určité chování forma nespolupráce a kdy není. To, co někomu může připadat jako negativní a záměrné chování, může druhému přijít ještě v mezích přijatelné.

Z výzkumu je patrné, že nespolupracující rodič je především pasivní ve svém jednání. Neprojevuje zájem o své dítě, neprojevuje zájem o jakékoliv dění v mateřské škole. Spíše zaujímá postoj, že se ho nic netýká. Není ochotný se podílet na dění, ani není ochotný budovat vztah s učitelkou, ani jinými rodiči. To souvisí s neinformovaností – záměrně, nebo nezáměrně ignoruje oznámení, varování nebo požadavky učitelek. Forem, jak mateřská škola zprostředkovává informace rodičům, je nespočet. Od základního předávání dětí ráno, vyzvedávání odpoledne, nástěnek, webových stránek mateřské školy, vzkazů do skříněk dětí, vyřizování prostřednictvím dětí nebo formou e-mailu. Jenže nezájem a neinformovanost nejvíce ubližuje právě dětem. Na informativní schůzce na začátku roku jsou nastavena různá pravidla a vyřčeny různé požadavky. Například chybějící pomůcky do tělocvičny.

„Ty děti to nemají. A jde o to, že potom jsou hodně vystresované. I pláčou a hodně jich to rozhazuje. A i když se snažíme, aby děti samy vyřizovaly, co si mají přinést a co mají za úkol, tak tohle je řečeno na začátku roku, na třídních schůzkách. A je konec roku a rodiče se diví, že tohle mají mít. To, co mají třeba i celoročně, mít ve skřínce. Takže je to opravdu ten nezájem.“ (U3)

Pravdou je, že třeba právě výše zmíněné nástěnky jsou často přeplněny a přehlceny, takže se může stát, že to podstatné splyne v tom množství jiných informací. Mohli bychom to nazvat i druhem nezodpovědnosti. *„Když se nenaučí teď sledovat, co se v té školce děje, ve škole jim to říkat nebudou.“ (U5)* Je pochopitelné, že se může stát, že rodič něco přehlédne nebo zapomene. Ale nemělo by to neustále opakovat.

Jako další rysy nespolupráce můžeme pokládat nedocenění funkce mateřské školy. S takovým přístupem se setkala i jedna z participantek, která uvedla svou zkušenost s rodičem, jehož dítě opouštělo mateřskou školu a mělo nastupovat do školy základní:

„Víceméně tady ty děti odloží. Jednou se nám to stalo, že odcházelo dítě do školy a rodič řekl jenom tak v šatně mezi dveřmi, ani jsme si nepodali ruku, že děkuje za hlídání.“ (U3)

Další znak nespolupráce je chování, kdy rodič neuznává učitelčinu profesionalitu, nepřijímá její názor ani doporučení a v extrému jí může i pohrdat. To souvisí i s tím, jak jsou učitelky společností přijímané. Negativní postoj vůči učitelské profesi zmínila i jedna z učitelek během výzkumu, která říká:

„Myslím si, že dříve byli rodiče pokornější a měli lepší přístup. Protože čím je doba modernější, tím mají různě lepší postavení, více peněz a učitelské povolání bylo dlouho pomíjené, přestože teď je snaha ho povznést.“ (U9)

K nespolupráci ze strany rodiče může dojít i z toho důvodu, že dítě je přiřazeno do třídy, kterou vede mladá nebo začínající paní učitelka. Právě věk a množství zkušeností v oboru, ovlivňuje mínění rodiče o profesionalitě učitelky. Právě z důvodu nedostatku respektu se může stát, že se rodič k začínající učitelce chová arogantně nebo povýšeně.

„Jeto jednoznačně ten rodič, který stojí naproti mně, já mu říkám, co jeho dítě provedlo a on stojí, směje se a v hlavě si říká, jaká jsem hloupá, že ho s něčím takovým zdržuji a on ztrácí svůj čas.“ (U6)

Nespolupracující chování můžeme sledovat i u sociálně slabších rodin. Vliv může mít hned několik různých faktorů – může to být zapříčiněno tím, že se rodič může jevit méně inteligentní; rodič se může nacházet v obtížné životní situaci; může mít problémy s alkoholem, drogami, závislostmi apod. Od toho se může odvíjet nezáměr, ale také komunikační možnosti rodiče. Ze zkušenosti potvrzuje i učitelka, která mluví o sociálně slabších rodičích.

„Do toho spadá, že nenosí příspěvek na dítě, nemá počítač ani e-mail, takže si nepřečte informace, které by měl, nemá na dítě čas, nebo nechce spolupracovat, protože se nachází v různých životních situacích.“ (U7)

Výzkum ukázal, že je to nezřídka konfliktní člověk, který se často hádá, z míry ho vyvede i zdánlivá maličkost, hledá a upozorňuje na chyby okolo sebe a zapírá ty, které sám dělá.

Rodiče by měli mít na paměti, že jsou především vzor pro své děti. Jejich chování ve společnosti i v prostředí domova je značně ovlivňuje a následně přebírají vzorce chování, které později sami aplikují. Tady máme další charakteristický rys, že nespolupracující rodič je neslušný a neuvědomuje si to.

„Spoustu rodičů přijde do třídy a ani nepozdraví. Dítěti řekne, ať pozdraví, ale on sám, místo toho, aby byl vzorem, to neudělá. Přitom pozdrav je úplný základ. Ale rodiče si neuvědomují, jak velký vzor pro děti jsou.“ (U10)

Pod neslušnost bychom mohli zařadit i chování, kdy učitelka potřebuje s rodičem nějakou záležitost vyřešit, nebo mu něco oznámit. Rodič sice vyslechne, ale je patrné, že je duchem nepřítomný a takzvaně všechno, co učitelka říká, pro něho nenesou žádný význam. Obdobný problém může nastat, když opět učitelka předává rodiči nějaké sdělení a rodič zároveň oslovuje své dítě. Jednoznačně nechce slyšet, co mu učitelka potřebuje sdělit.

„S něčím ho oslovíš a on začne mluvit s dítětem- já mu říkám, že jeho dítě dnes nacpalo chleba do záchodu a on místo reakce mluví na své dítě a říká mu, ať se začne oblékat a nezapomene si zapnout boty.“ (U6)

Jako nespolupráci učitelky v rozhovorech zmiňují i nedůslednost. Ta může být ve smyslu nedodržování vnitřních nastavení mateřské školy, režimu dne, požadavků učitelek, ale také třeba provozní doba (myšleno přivádění a vyzvedávání dětí).

Diskutabilní je přetížený rodič, který toho má opravdu hodně, je zaslepen svými starostmi, do jaké míry to můžeme pokládat za nespolupráci a kdy ne. Učitelky, které jsme během rozhovorů oslovili, se shodly, že na vesnických školách je míra, kdy rodiče označíme za nespolupracujícího, značně ovlivněna tím, že se lidé z vesnice navzájem znají. Tím pádem znají lépe situace a vnitřní fungování rodiny i mimo mateřskou školu. Naopak v městě se lidé navzájem tolik neznají, obvykle se nestýkají mimo prostředí mateřské školy, mateřská škola může být zvolena podle toho, kde rodič pracuje, nikoliv kde bydlí a podobné okolnosti. Čili učitele jsou informováni jen do té míry, kterou se rodiče rozhodnou odhalit.

4.3 Průběh komunikace s nespolupracujícím rodičem

Komunikace ze strany nespolupracujícího rodiče

Na první pohled se může zdát nelogické přemítat o tom, jak komunikuje nespolupracující rodič, když to, že je nespolupracující vesměs znamená, že komunikuje špatně, ne-li vůbec. Z našich rozhovorů vyplynulo, že i komunikace ze strany nespolupracujícího rodiče má určité znaky.

Jsou to především opravdu stručné a strohé odpovědi. Rodič se nesnaží obsáhle komunikovat, neprojevuje zájem navázat kontakt se školou, ani se neptá na dění. Může mít distancované chování, odtažité, zachovávat si odstup od učitelů.

„Postupně jsem ho rozmluvila, roztál a začali jsme spolu vycházet velice dobře, více komunikovat a tím se zkvalitnila i ta spolupráce.“ (U2)

Mluvíme o jednosměrné komunikaci, kdy na jedné straně je učitelka, která má snahu a na druhé je takzvaně hluchý konec. Ke komunikaci ze strany rodiče může docházet i neadekvátně – přemrštěné reakce, příliš afektivní, výbušné a arogantní.

Z rozhovorů vyplynulo, že nespolupracující rodič komunikuje vyhýbáním, či přehazováním odpovědnosti z jednoho na druhého. Pokud si je rodič vědom, že je nějaký problém, pak například pošle dítě ze šatny samotné; rychle spěchá do práce a nemá ani minutu na to, aby se zdržel a učitelku vyslechnul; dítě vodí či vyzvedávají prarodiče nebo rodinní známí. Taky je to způsob, jak mít výmluvu, že vzkaz nebyl předán, rodič nebyl upozorněn, nebyl informován. Participantka uvedla situaci, kdy právě vyhýbáním ze strany rodiče, museli důležité oznámení vzkázat po prarodičích a tak došlo ke konfliktu.

„Jednalo se o ambiciózní typ rodiny a ta snacha byla před tchýní hrozně zahanbena, že se sama nedokáže postarat o chod té rodiny. Vznikl z toho velký problém. Přišla si stěžovat do školky, na tu naši komunikaci a my to obhajovali tím, že ona byla ten, kdo s námi nekomunikoval, takže už bylo nutné to po někom vyřídit.“ (U7)

Další způsob komunikace ze strany nespolupracujícího rodiče popisují učitelky jako komunikaci zprostředkovaně přes dítě. Jedná se o situaci, kdy se rodič vymlouvá, že vzkaz poslal po dítěti, nebo že se dítě přece domluvilo s učitelkou a tak rodič situaci pokládal za vyřešenou. Jedna z participantek (U3) uvádí příklad, kdy rodič v den besídky vzal syna z mateřské školy už po obědě a tím pádem se besídky neúčastnil. Naneštěstí měl jednu z významných rolí a bez jakéhokoliv varování či jasného důvodu ohrozil celý zbytek besídky. Rodič si stál za tím, že dítě řeklo, že má za sebe náhradníka a situace je vyřešena. Jenomže učitelka neměla o ničem ani ponětí a situace ji zaskočila. Při konfrontaci výše zmíněná učitelka rodiče vyslechla, přestože reagoval neadekvátně a hrubě. Následně ho upozornila, že by to měl být především rodič, kdo komunikuje s učitelkou a nemůže se spoléhat na to, že to dítě zařídí samo. Situaci usměrnila, vyjasnila a především usilovala o to, aby se nerozloučili ve zlém a naopak se podobná situace neopakovala.

Komunikace ze strany učitelek v případě problému

V případě problémů se postupuje podle závažnosti různými způsoby. Pokud jde o problémy malého měřítka, dochází ke konfrontaci za pochodu, když rodiče přivádí nebo odvádí dítě ze školy. Když je problém většího rázu, je v mnohých mateřských školách možné si domluvit individuální schůzku, během které by mohli mít prostor problém opravdu řešit.

„Rodič někdy přijde rozhořčen, co se to v té školce děje. Vždycky rodiče vyslechneme, znova zopakujeme ten problém, který rodič vidí, a řeknu, že se na to zaměřím a budu sledovat, jestli opravdu jsou nějaké problémy, promluví s dítětem a zjistím, co se teda děje. A pak, třeba po týdnu, se domluvíme znova s rodičem, a řeknu mu, co a jak jsem vysledovala, anebo jim naopak řeknu, že je to trochu jinak. Takže toto se děje běžně a my se tomu nebráníme. Klima školky je velice důležité a taky aby se i děti cítily dobře.“ (U3)

Jak poukázala učitelka 4, je někdy vhodné, pokud se řeší problém opravdu velkých rozměrů a rodiče nereagují adekvátně nebo nereagují vůbec, na něj upozornit i písemnou formou, neboť jsou to takzvaně důkazy, že škola provedla určité kroky ve snaze problém řešit.

Oslovené učitelky ze zkušeností mluvily o tom, že v některých situacích je nejlepší požádat o přítomnost ředitelky mateřské školy. Nejen, že jakožto ředitelka školy má u rodiče jinou autoritu, ale také je další úhel pohledu a třetí osoba, která je u konfrontace přítomna. Jsou rodiče, kteří jsou schopni problém otočit vzhůru nohama, popírat a bránit se, že celý konflikt probíhal jinak.

„Kvůli těm rodičům naschválničkářům je přítomnost ředitelky je čím dál častější, protože takoví rodiče si často něco, co řeknete, vezmou osobně a hlavně to otočí proti vám. Takže je nejlepší, aby u důležitějších rozhovorů byla přítomna fakt i paní ředitelka. Tím, že je ta nejvyšší v té školce, je tam někdo další, kdo to slyší a kdo kdyby se něco dělo, tak by mohl říct, že takhle to nebylo.“ (U1)

Přítomnost ředitelky je někdy nutná i toho důvodu, že se rodič konfrontaci vyhýbá, neustále spěchá a odkládá řešení problému. K ředitelce školy si to už nedovolí a je nucen se k situaci postavit čelem. V případě, že je škola přesvědčena, že je schůzka vhodná nebo nutná, může se odehrát i za přítomnosti odborníka (psychologa, speciálního pedagoga, logopeda, apod.). Oslovené učitelky mají i zkušenosti, kdy se domluvila individuální schůzka, kde měli být přítomni rodiče, učitelka, ředitelka a speciální pedagožka. Nicméně přes všechny snahy učitelského sboru nebylo setkání nic platné.

„Dala rodičům různé rady a ti jí jen řekli, že to jejich dítě dělat nebude... a takhle přistupovali i ve chvíli, kdy to byla schůzka mimo školku, ve volném čase, i s tou speciální pedagožkou a prostě nebrali tu situaci vůbec vážně. A nemělo to žádný efekt. Někdy, i když se snažíme a ty rodiče přemluvíme ke spolupráci, oni na to nejsou připraveni a nedosáhneme výsledku.“ (U5)

Jak bylo řečeno v předchozí citaci, někdy rodiče na spolupráci nejsou připraveni a přes snahu školy se tížený efekt nedostaví. Pak ale může dojít ke zlomu a i na straně učitelky může dojít k rezignaci a odměřenosti.

„Uvědomila jsem si, že se zbytečně namáhám a zbytečně ponižuju. Já ho sice pozdravím, vyřídím to nejnnutnější, co je třeba, informuji ho samozřejmě o tom, co se děje, že je tohle třeba zaplatit, nebo bude takový a takový týden. Ale komunikaci jsem omezila na nutné minimum.“ (U6)

4.4 Vztah rodičů vůči škole převládající v mateřské škole

Jak vyplývá z výzkumu, učitelky z vesnických mateřských škol označují vztah mezi školou a rodiči nejčastěji jako partnerský. Do značné míry je to ovlivněno tím, že vesnické školy nemají tolik tříd, jako například městské a tím se vytváří rodinnější a otevřenější prostředí.

Rodiče vystupujícího jako klienta učitelky zmiňují jen zřídka. Z přesvědčení oslovených učitelek vyplývá, že vliv má současný trend, že děti jsou vychovávány spíše liberálně a rodiče naslouchají více dětem, než učitelům. *„Vlastně děti určují, co se bude dít a rodiče je poslouchají.“ (U7)* Rodič a učitel by měli ideálně následovat společný cíl a být partneři. Z rozhovorů vyplynulo, že se opravdu objevuje tzv. dvojí agent. To znamená, že dítě hraje dvě role, podle toho, která se mu zrovna hodí. Když to popíšeme na konkrétním příkladu předškoláka, tak doma si sám neumyje ani ruce, rodič mu se vším pomáhá a neustále mu ustupuje. Jenomže v mateřské škole patří mezi nejstarší děti, tak i vystupuje a je na to hrdý. Pomáhá menším, zná už dobře rytmus i pravidla školy a chystá se na přechod na školu základní. A tak si dítě podle situace upravuje realitu na základě toho, co se mu zrovna hodí. To je přesně situace, kdy si dítě upraví realitu k obrazu svému a rodič pak útočí na školu, že očekává určité služby a jak je možné, že se tak neděje. Tím pádem už cítíme klient-
ský přístup.

„Ted' na třídních schůzkách jsme žádali rodiče, aby s námi (školkou) byli partneři v tom mínění, že budeme mít stejná jednoznačná pravidla jak ve školce, tak doma. Pokud chceme, aby to dítě bylo předškolák, tak bude předškolák i doma i ve školce. Čili nebudeme mu doma pomáhat a ve školce ne. Pod tím si představíme partnerství, že máme stejný názor a stejná pravidla. A ten klientský přístup je potom ten nejhorší způsob, kdy rodič považuje tu učitelku za službu a diktuje si svoje pravidla a v mnoha případech ji spíše obviňuje z toho, jak to ve školce udělali špatně a jak tomu dítěti bylo ublíženo.“ (U7)

Zajímavá myšlenka byla rovněž ta, že klientský přístup je patrnější až na základní škole. Na úrovni školy mateřské ho můžeme sledovat u volnočasových aktivit, které mateřská škola nabízí. Protože jakmile se za službu platí určitá částka zvláště, mimo běžný chod školy, mají rodiče ve vyšší míře pocit, že když si za službu platí, mají i právo si diktovat své vlastní požadavky.

Příjemné překvapení bylo, že ve všech oslovených mateřských školách se jednoznačně shodli na převažujícím partnerském přístupu a konkrétních případech, kdy se klientský přístup objevil, bylo poskromnu. Následujícím výrokem učitelka výstižně komentuje spolupráci mezi rodiči a učiteli.

„Ale můj názor je, že to nezměníme, to prostředí v rodině je takové, že kolik jsou schopni spolupracovat, tolik spolupracují a víc nedokážou. A na sílu to nemá význam. Když ten rodič problém nevidí, tak ho nevidí a nic s tím neuděláme.“ (U5)

Pravdou je, že každý má určitě možnosti a dle těch jedná. Co se spolupráce týče, dalším zajímavým výrokiem během výzkumu bylo, že bychom měli vychovávat rodiče a potom až děti. Že si vlastně musíme do určité míry ty rodiče vychovat a nasměrovat, jak může spolupráce vypadat. Tohle tvrzení potvrzuje další učitelka, která sdílí podobný názor.

„Nejdříve se musí vychovat rodiče a potom můžeme pracovat s dětmi. Protože někdy, když poslouchám ty rodiče v šatně, tak si říkám, co potom po těch dětech chceme.“ (U2)

4.5 Typy nespolupracujících rodičů

Pomocí interview s učitelkami mateřských škol jsme odhalili různé projevy chování rodičů, které označujeme jako nespolupracující. Naším cílem je vytvořit obraz nespolupracujícího rodiče a z konkrétních zkušeností učitelek mateřských škol vytvořit typy rodičů, které označujeme za nespolupracující. Zajímají nás také důvody, které je k tomu vedou.

Z výzkumu vyplývá, že rodiče můžeme rozčlenit na dvě hlavní skupiny- záměrně a nezáměrně nespolupracující. *„Jeden rodič je ten, který nespolupracuje nezáměrně a druhý typ je ten rodič, který nespolupracuje záměrně.“ (U7)*

4.5.1 Nezáměrně nespolupracující rodiče

Jedná se o rodiče, kteří si to, že jejich chování může působit jako nespolupracující, neuvědomují a nejednají tak podle učitelek záměrně. Na první pohled může název působit nelogicky, ale z výzkumu vyplynulo, že nespolupracující chování rodičů nemusí být zpravidla záměrné. Učitelky popisují rodiče, kteří sice vykazují charakteristiky nespolupráce vůči mateřské škole, ale je očividné, že to nedělají záměrně. Jak popisuje učitelka 1, zásadní faktor při rozhodování, zda je rodič záměrně či nezáměrně nespolupracující, je snaha. Většina z dotazovaných učitelek se shodla, že velký vliv má skutečnost, že se učitelé v mateřské škole a rodiče navzájem znají. Pokud tomu tak je, pak i když rodič působí jako nespolupracující, učitelka zná rodičovu životní situaci a naopak se mu snaží pomoci, poradit anebo ho nasměrovat.

„Máme třeba maminku, která hodně pracuje a má toho opravdu moc. A sice se snaží, ale zkrátka to nestihne. Já ji neberu jako nespolupracující, ale ona je opravdu tak vytížená, že to nedává. Ale může to tak vypadat, pokud se lidi navzájem neznají.“ (U5)

Na základě interview s učitelkami můžeme mezi nezáměrně nespolupracujícími rodiči rozlišit dvě skupiny rodičů.

1. Rodič v těžké životní situaci

Těžkou životní situaci můžeme vnímat v různém slova smyslu. Učitelky uvádějí jako příklad rodiče ze sociálně slabých podmínek, kteří nemají dostatečné zázemí pro děti, mají finanční problémy, mají určitý problém s alkoholem, s návykovými látkami, jsou nemocní apod. Není pravidlem, že pokud se rodina nachází v těžší sociální situaci, nutně to musí znamenat, že rodiče budou nespolupracující. Tahle kategorie lze chápat i jako nezáměrné jednání, ale také jako záměrné, které vede k nespolupráci. Hranice pro posouzení je velice tenká a ovlivňuje ji mnoho různých faktorů.

„Rodiče dluží peníze, nepřinesou. Rodiče se vyhýbají kontaktu s učitelkou, aby nemusel dopláacet, nebo vysvětlovat, proč nemá zapláceno.“ (U7)

Pokud se rodina nachází ve finanční tísní, může být pro rodiče výhodnější dávat dítě do mateřské školy třeba pouze jednou až dvakrát do týdne. Sníží se na náklady, i co se týče placení obědů ve škole a podobně. Vedlejším efektem však je, že rodiče tím pádem izolují dítě, neprobíhá jeho socializace v kolektivu vrstevníků, v prostředí mimo domov a také

přichází o další výhody, které dítěti škola nabízí. Například možnost navštěvovat logopedii v rámci pobytu v mateřské škole.

„No a z té jejich sociální situace vyplývá, že on v té školce je velice málo. Výhodnější je pro ně to, že je doma, nemusí mu platit obědy, takže on přichází o logopedii, o kontakt s dětmi, aby se musel dorozumívat a je to začarovaný kruh, protože příští rok už bude předškolák a to není vůbec šance, aby to zvládl. Takže to bych řekla, že ona je nespolupracující, ale na základě té sociální slabosti.“ (U9)

2. Rodič vyhýbající se společenských interakcím

Pod nezáměrně nespolupracující rodiče bychom mohli zařadit rovněž nesociálního rodiče. Charakteristické chování nesociálního rodiče je vesměs vyhýbání se interakcím s lidmi. Rodič nepřijde na informativní schůzku, protože mu je nepříjemný kontakt s cizími lidmi. Vyhýbá se komunikaci s učitelkou, protože je mu nepříjemné s někým napřímo mluvit. Rodič nepřijde na besídku nebo tvoření, protože se děsí, že například na besídce budou nejen rodiče, ale i babičky a dědové, sourozenci, což zase znamená velké množství lidí na jednom místě.

„... jsou lidi, kteří jsou introverti a mají problém přijít na třídní schůzku, nebo do té komunity rodičů. Stydí se, neradí se účastní akcí apod.“ (U7)

„Zkrátka zaměřený do sebe. On se jakoby snaží, ale on to neumí. Toto je zase úplně jiná sorta lidí. Ale já ho k tomu nenápadně tlačím, snažím se ho zapojit, ale nejde mu to.“ (U5)

Výše uvedené tvrzení učitelek vypovídá právě o tom, že to může být i rodič, který vlastně neví, jak spolupracovat. Stejnou zkušenost popisují i další učitelky, že nevědomost rodiče může působit, jako že nespolupracuje.

„Může jít například i o rodiče s nižším intelektem, kdy se může zdát, že jde o nespolupráci, ale v podstatě on se snaží a dělá, co může.“ (U7)

„Já si myslím, že někteří, kteří nespolupracují, jsou mentálně slabší, nebo tak bych ti řekla. Takoví rodiče, to dělají neúmyslně. Oni by se i snažili, ale neví jak na to.“ (U9)

Další příklad je rodič, který se ocitne v nelehké životní situaci a snaží se s ní vyrovnat. Učitelky líčí rodiče, kterému například zemře partner/ partnerka nebo z nějakého specifického důvodu se o dítě stará pouze jeden z rodičů, nebo jeho prarodiče a najednou se ocitají v úplně nové životní situaci. Setkávají se s novými požadavky, povinnostmi a očekáváním,

a přestože se snaží se s novou situací vyrovnat, může docházet k selhání, ředě pochybení a navenek nespolupracujícímu chování.

„Máme třeba ve školce tatínka, který je sám na dvě děti a ten to taky nedává – často něco zapomene, něco chybí. Ale on se snaží, ale nedokáže být důsledný.“ (U5)

„Otec sám vychovává dítě a je to pro něho velice obtížný úkol, ještě když přihlédneme k jeho intelektu, ale dělá, co může a velice se snaží.“ (U7)

4.5.2 Záměrně nespolupracující rodiče

Učitelky v kontrastu mluví o rodičích, kteří s mateřskou školou nespolupracují záměrně. Ty můžeme dále dělit podle jejich specifických projevů chování vůči mateřské škole a to na základě konkrétních zkušeností učitelek.

Rodič, který nerespektuje požadavky mateřské školy

Každá mateřská škola má na rodiče a děti své požadavky, má stanoveny určité pravidla a povinnosti a také určitý režim. Tato kategorie prezentuje rodiče, kteří jako projev nespo lupráce s mateřskou školou nedodržují, porušují nebo ignorují pravidla a nastavení školy.

A) Rodič nedodržuje otevírací dobu mateřské školy.

Provoz mateřské školy se liší podle nastavení každé jednotlivé školy. Například pokud je provoz od půl sedmé do čtyř hodin, jsou rodiče, kteří již před půl sedmou čekají před školou. Ve čtyři hodiny by se škola měla zavírat, ale jak potvrzují učitelky během rozhovorů, je běžné, že jsou ještě ve čtyři hodiny ve škole alespoň dvě děti. Špatně to je nejen z důvodu, že dítě může zažívat negativní pocity či pocity nejistoty, ale také proto, že nezdřídka rodiče opakovaně nedají vědět, že se zdrží. A když přijdou, nic k tomu neřeknou. Namísto omluvy nebo díky, že učitelka zůstává v práci déle, ještě nechají dítě si dohrát. Jsou situace, kdy je zdržení pochopitelné. Může se stát nějaký neobvyklý problém, nečekaná komplikace, špatný provoz či opravy na trase. Ale pak je vhodné dát učitelce vědět, že se rodič zpozdí nebo, že se něco děje. Rozhodně by to nemělo být na denním pořádku. I na tohle jsou rodiče upozorňováni nejen ředitelkou ale i na nástěnkách či osobně učitelkami.

„Paní ředitelka to často zmiňuje na schůzkách s rodiči, píše to i na dveře, že pracovní doba končí ve čtyři hodiny a v tu chvíli by se školka měla zavírat. Ale často rodiče ve 4 ještě ani nepřijdou. Když jsou výjimky, někdo zavolal, že se zpozdí, že jsou někde opravy. Ale

zase - stane se to jednou, dvakrát, ale pak už to ví, že se třeba opravuje cesta a měli by tím pádem vyjet s předstihem.“ (U10)

Z interview vyplývá, že se také často jedná o matky na mateřských dovolených, které mají jedno dítě v mateřské škole a zároveň další doma. Překvapující je, že právě tyto matky vodí své dítě ráno mezi prvními, až příliš zdlouhavě se loučí a zároveň pro něho přichází zase až úplně na konci dne.

„Ty maminky, co jsou na mateřské, bývají často ty, které nechávají dítě ve školce fakt od půl 7 do 4. To nejsou rodiče, kteří jsou dlouho v práci a nestíhají to, ale často maminky, které přijdou s kočárkem, vyzvednou si ve 4 to dítě a ještě by byly na zahradě.“ (U9)

Další příklad je z firemní mateřské školy, kdy je vchod do školy zajištěn čipovými kartami. Rodič nedodrží požadavky školy a navíc usiluje o to, aby škola jeho docházku upravovala. A nebojí se nabídnout finanční odměnu.

„Jde totiž o rodiče, který vodí pozdě do školky své předškolní dítě, které má dle zákona povinnou docházku od 8:00 do 12:00. Na pravidelné pozdní příchody byl rodič samozřejmě upozorňován. Protože máme vše na karty a systém zapisuje příchody a odchody dětí, můžeme rodiči dokázat časy, kdy dítě přivádí.“ (U8)

Časté porušování pravidel mateřské školy je i v případě předávání dítěte od rodičů učitelce. Tím je myšleno, že škola například stanoví, že si nepřeje, aby rodiče dítě nosili do třídy v náručí. Jak popisuje učitelka 6, pro dítě je pak ještě více stresující odloučení, když přijde v náručí a pak ho matka položí na zem a odchází. To souvisí i se s loučením, kdy nezřídka děti při loučení brečí už jen z toho důvodu, že rodič loučení zbytečně prodlužuje. Negativní zkušenost máme i z již zmíněné firemní mateřské školy, kdy jedna matka vymýšlí, jak by se vyhnula loučení s dítětem. Načež dítě snáší příchod do školy čím dál hůř a je to pro něho, učitelku i celé klima školy velice náročné.

„Po mnohém vysvětlování z mnoha pohledů to maminka nemůže pochopit, že i když třeba ve třídě nezůstane, tak například přinese dítěti do MŠ tablet, aby mohla v klidu odejít a dítě nechat hrát. Já nepodporuji úteky maminky ani tablet, a stále se snažím o to, aby mělo dítě předávku příjemnou a bez pláče.“ (U8)

B) Rodič, který do školy vodí nemocné dítě

Jako nerespektování požadavků mateřské školy můžeme jednoznačně uvést také problém s nemocnostmi. Rodiče své děti přivádí do školy, i když si uvědomují, že nejsou zcela v po-

řádku- necítí se dobře, měly teploty, minulý večer zvracely a tak dále. Opět mluvíme o dvou přístupech – záměrný (rodič si je vědom, že dítě není zcela v pořádku) a nezáměrný (kdy rodič nepozná, že se něco děje a neuvědomuje si, že je v rozporu s požadavky mateřské školy). Rodiče jsou učitelkami neustále upozorňováni. Tahle problematika se řeší od první informativní schůzky ještě před nástupem do mateřské školy, upozornění visí na nástěnkách (například formou seznamů s příklady, s čím by děti do mateřské školy už přijít neměly), při přibývajících nemocnostech či vlně nemocí například v zimních měsících jsou upozorňováni i ústně přímo učitelkami. Je to nezodpovědné vůči dítěti, které se trápí, pokud se necítí dobře a nemoc se mu zhoršuje, ohrožuje infekčností všechny ostatní přítomné děti a rodiče tím porušují jeden ze zásadních požadavků školy. Může se stát, že se nemoc rozvine během dne, nebo dojde k přitížení. Mluvíme také o špatné komunikaci mezi učitelem a rodičem, neboť pokud se něco děje a dítě není v pořádku, pak by měl rodič učitele informovat. Oslovené učitelky se svěřily, že čím dál častěji rodiče místo toho, aby nemocné dítě nechali doma, přinesou do školy léky, které mají dítěti ulevit, nebo stav utlumit. Navíc žádají učitelky, aby jim ty léky podávaly.

„Rodiče nám přivedou do školky dítě s antibiotiky, že má 4. den antibiotika a už mu teda nic není a dokonce chtějí po nás, abychom jim ty léky podávali. Přičemž my nejsme kompetentní tohle dělat.“ (U7)

Dalším projevem nespolupráce je, že rodič se snaží zamaskovat, že se něco děje. Dítěti podávají léky ráno před příchodem do mateřské školy (například kapky proti kašli) a to pak dopoledne vůbec nekašle, nejde poznat, že není v pořádku, a když účinek pomine, tak kašle v jednom kuse.

„Vidíme a stává se, že děti přijdou do školky nadopované. Dopoledne nekašlou a po obědě vyprší léky a začnou kašlat.“ (U5)

Ve většině případů je zřejmé, že rodiče dítěti léky podali, aby vydrželo další den ve školce, protože nechtějí nebo nemají možnost dítě nechat doma. Jak řekly učitelky během výzkumu, nemocnost je neustále se opakující, každoroční problém.

C) Rodič, který straší dítě mateřskou školou

Jako nedodržování požadavků mateřské školy můžeme také uvést situace, kdy rodič používá mateřskou školu jako výhrůžku. Neuvědomuje si, jaký dopad to na dítě má. Už při prv-

ním setkání, ještě před nástupem do mateřské školy, učitelky upozorňují rodiče, že nemají dítě stresovat nástupem do školy. Jenomže stále se děje to, že rodič dítě straší, že pokud bude zlobit, tak půjde do školy. Tím pádem buduje v dítěti pocit, že ve škole je za trest. Protože zlobilo, nebo něco udělalo špatně, už ho rodiče nemají rádi, a proto ho tam odkládají...

„Nedodržují pravidla, které jsme si ve školce nastavili, nebo na jakých jsme domluveni. Nepodporují dítě v tom, aby se do té školky těšilo - že ho tím straší. Tohle je podle mě nejhorší u těch nejmladších dětí, když vnímají pak pobyt ve školce jako trest, protože maminku doma zlobili.“ (U9)

Učitelky v mateřské škole se snaží, aby prostředí a atmosféra v mateřské škole byla pro děti příjemná, aby se tam cítily dobře, bylo to pro ně obohacující a naučné. Rodič si neuvědomuje, že tímto dítěti posiluje negativní pocity vůči škole. A jsou to právě učitelky, které musí usměrňovat dítě, když odchod rodičů špatně snáší.

D) Rodič, který nemá zájem

Rodič, který nemá zájem, je takový, který se málo informuje, málo komunikuje, nezajímá se o dění v mateřské škole, nečte nástěnky ani informace na webu, neúčastní se akcí.

„...ten, který nechce a nemá potřebu ani důvod.“ (U1)

Dalším typickým projevem je, když rodiče učitelka osloví s určitým problémem, jenomže je zřejmé, že rodič sice předstírá, že vnímá, ale ve skutečnosti je duchem nepřítomen.

„Takový rodič, který tě vlastně ani nevnímá. Jde to doslova jedním uchem sem, druhým tam a u toho řeší spoustu dalších jiných věcí. Anebo se ti vysměje přímo do obličeje a je patrné, že tomu nepřikládá žádný význam,“ (U6)

Typ rodiče, který ignoruje požadavky mateřské školy, popisuje během výzkumu devět z deseti učitelek mateřských škol.

Nedůsledný rodič

Nespolupráce ze strany nedůsledného rodiče spočívá v tom, že je na dítě až příliš hodný, dítěti nejsou stanoveny mantinely, v rodině funguje liberální styl výchovy. Učitelky popisují nedůsledného rodiče, že často nevidí problém anebo nechápe, v čem učitelka problém

vidí... Cokoliv dítě ve škole provede, co není dle nastavení pravidel ve škole v pořádku, rodič vidí jako osobnostní růst dítěte a nechce ho rozkazy limitovat.

„Oni nemají pocit, že je to nějaký problém. Řeknu příklad, když se šest let staré dítě vyčůrá ve školce do květináče natruc, tak je to podle rodičů v pořádku. A spousty dalších věcí, které se ho týkají. To dítě je osobnost, potřebuje se rozvíjet a přeci nebudeme dítěti něco zakazovat.“ (U1)

Nedůslednost je také myšlena ve smyslu odkládání povinností a nezodpovědnosti, co se týče hlídání informací.

„Vezměte si, že když se nenaučí teď sledovat, co se v té školce děje, tak v té škole, jim to říkat nebudou.“ (U5)

Rovněž mluvíme o tom, že rodič nedodrží své slovo anebo poruší dohodu, kterou si s učitelkou stanoví. Nedůslednost vidí učitelky jako velký problém současné doby a ve výzkumu několikrát zaznělo, že by se měly vychovávat nejen děti, ale také rodiče.

Nedůsledného rodiče popisuje osm z deseti dotazovaných učitelek.

Rodič, který se chová povýšeně.

A) Rodič, který si odmítá připustit chybu

Během rozhovorů s učitelkami často zaznělo, že nespolupracující rodič je ten, který si nechce přiznat vlastní chybu, nedokonalost svého dítěte, nebo také ten, který neumí přijímat negativní kritiku. Učitelky popisují mnoho případů, kdy rodičům něco doporučily, poradily, snažily se podat zpětnou vazbu, co se třeba stalo, nebo kde vidí nějaký problém.

„Ten rodič je zaslepen dokonalostí svého dítěte, takže je v zapření a záměrně ignoruje varování a doporučení, že se něco děje.“ (U7)

Rodiče nezdědka odmítají připustit, že by jejich dítě mělo nějaký problém a naopak ještě svalují vinu na učitelku, že nedokázala jejich dítěti poskytnout adekvátní péči. Například učitelka 9 líčila svojí zkušenost, kdy mělo dítě v mateřské škole zřejmou vadu řeči. Matce nabídli, že dítě může navštěvovat logopedii přímo v rámci pobytu v mateřské škole. Matka ale doporučení učitelky jednoznačně odmítla s tím, že její dítě je zcela v pořádku a není to zapotřebí.

„Kolegyni úplně sjela a řekla, že její dítě mluví perfektně a není to potřeba. Vyloženě ve stylu, jak si mohla kolegyně dovolit upozornit na nedokonalost jejího dítěte.“ (U9)

Podobnou zkušenost má učitelka 3, která má ve třídě chlapce, který má problém se sluchem. Rodiče upozornila, že doporučuje navštívit odborníka, jenomže ti rady nedbali, mnohočetné doporučení učitelky ignorovali a dítě po dobu tří let navštěvovalo dál mateřskou školu, kde podle učitelky 3 dítě „rostlo jako kůl v plotě“, protože nevěděli, jak se k němu chovat. Pobyt v mateřské škole ho tím pádem nijak nepřipravil na přechod do školy základní a oproti vrstevníkům byl v obrovském skluzu. Je to ze strany rodičů značná nezodpovědnost, neboť se tento problém táhne už několik let a jejich snaha o řešení je minimální.

„Máme tu třeba chlapce, který nedoslýchá. Bude mít teď naslouchátka a tento problém se řešit už od jeho 3-4 roků, teď už je předškolák, půjde k zápisu a bude mít odklad, protože maminka ani tatínek neslyšeli na to, když jsme je posílali k odborníkovi. Pořád se ohánějí tím, že doma se s ním dorozumí.“ (U3)

Další případ, kdy si rodič odmítá přiznat nedokonalost svého dítěte, popisuje učitelka 5.

„V rodině panuje taková ta „americká“ výchova – všechno je OK. Její dcera se umí třeba poblínkat na povel. A to podle mě není OK.“ (U5)

Učitelka popsala situaci, kdy matka při konfrontaci zarputile odmítala připustit, že to mohlo dítěte dělat záměrně, přestože otec připustil, že to aplikuje i doma, když jí je něco odepřeno.

„Tohle je rozhodně forma nespolupráce – nepřiznat si, že nemám dokonalé dítě, když jsem si ho vysnila.“ (U5)

B) Rodič, který nepřijímá názor či doporučení učitelky

Navazujeme na předešlé případy, kdy vlastně fakt, že si rodič odmítl připustit chybu, vedl k ignorování doporučení ze strany učitelky. Výzkum poukazuje na to, že je časté, že právě rodiče, kteří se chovají nadřazeně, mají tendenci opovrhovat názorem či doporučením učitelky a nechtějí slyšet, co se jim snaží sdělit.

C) Rodič „všeználek“

Další podobu nespolupracujícího rodiče učitelky uváděly jako rodiče „všeználek“. Je to souhrnný název pro rodiče, kteří si všechno nastudují na internetu, v knihách, časopisech, zkouší nové metody, pohrdají postupy mateřské školy a nestojí o žádný názor ani rady.

Jsou to dle učitelek také rodiče, kteří pohrdají informacemi v mateřské škole, neboť mají za to, že ty jejich jsou lepší.

„Mám z ní pocit, že nás nebere. Žila v cizině a naše názory nepřijímá. Je to typická mladá maminka, která všechno ví, všechno zná, všechno četla, všechno viděla. A té člověk neporadí.“ (U5)

„Maminka zase přijde s něčím novým, co si přečetla na webových stránkách a snaží se u nás zavádět své metody... a má to opět špatný vliv na dítě.“ (U8)

D) Arogantní rodič

Arogantní rodič je učitelkami popsán jako rodič, který prosazuje za každou cenu svou potřebu, je neslušný, hrubý, slovně agresivní, prudký a odmítá fakt, že by měl učitelce vycházet do určité míry vstříc. Učitelka 6 uvádí příklad setkání s arogantním rodičem, kdy při konfrontaci se jí doslova vysmíval do obličeje a ničemu, co mu potřebovala sdělit, nepřikládal sebemenší důraz.

„Odmítla to arogantním způsobem a skoro námi pohrdala, co si to dovolujeme.“ (U9)

S arogantním chováním souvisí i rodičův postoj vůči učitelce. Z výzkumu je patrné, že rodiče hůř přijímají mladé učitelky a jejich profesionalitu. Zkušenost popisovala učitelka 6, která učí prvním rokem, že tím, že je mladá, má rodič pocit, že je to on, kdo toho více ví a má vždycky pravdu.

„Tak si myslím, že roste sebevědomí rodičů, kteří si myslí, že všechno ví. A s tím roste i arogance, vůči "hloupým" učitelkám.“ (U9)

Rovněž několik z učitelek s praxí okolo dvaceti let zmiňují, že chování rodičů vůči učitelkám se značně mění a že rodiče dříve byly pokornější a měli daleko větší snahu spolupracovat.

Z výzkumu rovněž vyplývá, že některé rodiny nepovažují předškolní vzdělání za důležitý institut. Rodiče nahlízejí na mateřskou školu jako na pouhé hlídání dětí předtím, než nastoupí na základní školu. S tím souvisí i pocit, že vůči mateřské škole nemají žádné povinnosti.

Rodiče, který se chová vůči mateřské škole povýšeně, popisuje ve výzkumu osm z deseti učitelek.

Zaneprázdněný rodič

1. Přetížený rodič

Přetíženého rodiče učitelky charakterizují jako rodiče, který zapomíná, vytěšňuje, věčně nestíhá. Většina z učitelek vidí souvislost se současnou uspěchanou dobou a množstvím povinností, které rodiče musí splnit. Jsou to opravdu věčně uspěchaní rodiče, kterým unikají různé informace, neboť jsou zaslepeni svými starostmi a povinnostmi. S přetížením rodiče souvisí i tendence odkládat řešení problémů, vyhýbavé chování a vymlouvání.

„Prostě zapomínání, přetíženost rodiče, vytěšnění, že maska na karneval není tak urgentní, jako že musím udělat nějakou uzávěrku do práce.“ (U1)

Učitelka 5 trefně poznamenala, že si v tom shonu rodiče neuvědomují, že svojí neustálou zaměstnaností šidí dítě (ať už že mu chybí kostým na karneval, nebo že každé dítě donese na svátek kamarádům bonbony jen ono ne) a také sami sebe. Další příklad uvádí učitelka, která zavedla ve své třídě tzv. motto dne, kdy se měl na moment rodič s dítětem zastavit, vytáhnout si kartu s větou a spolu sdílet její význam. Byl to rodič, který si nikdy nenašel čas se zastavit a aktivitu s dítětem udělat. Neviděl smysl, spěchal a pouze ho to zdržovalo.

„Nikdy si nenašel čas zastavit se na ty dvě minuty s dítětem strávit. Akorát si stěžoval, co to máme za nápady, když on spěchá, že to pro něho nemá smysl.“ (U2)

2. Ambiciózní rodič

Ambiciózní rodič je zaměřen především na svoji kariéru. Jeho práce je na prvním místě a všechno ostatní jde mimo něho. Učitelky ambiciózního rodiče zmiňovaly mnohokrát v souvislosti s pozdním vyzvedáváním dětí, nezájmem či nedodržováním pravidel co se týče nemocnosti dětí. Přesto, že je v rodině kvalitní finanční zázemí, jsou poslední, kteří nemají zaplaceno, učitelky je musí opakovaně upozorňovat a často ignorují veškerá sdělení ze strany mateřské školy.

„Jde o rodinu, která je zaslepena svým byznysem. Chod školky je pro ně banalita, která je zdržuje. Takže tady naopak finanční zázemí je, ale to, co se děje ve školce, je pro ně tak nepodstatné, že nepovažují za důležité, že syn potřebuje mít zaječí uši na besídku.“ (U7)

Ve větší míře ignorují oznámení, které škola podává o dění, nezřídka dítěti něco chybí nebo není připraveno. Jako další příklad byl uveden rodič, který byl natolik vytížený prací, že přestože byl upozorňován, že má jeho dítě problém s řečí a měl by chodit na logopedii a intenzivně pracovat na zlepšení, bylo zřejmé, že doma se rodič dítěti vůbec nevěnuje, ne-

cvičí s ním, ani ho nerozvíjí. Děti toho ve škole hodně povědí o dění doma a často mluví o tom, že rodiče byli v práci, že někam jeli, něco vyřizovali.

„Ignorují všechno, co píšeme na dveře, nebo co po rodičích žádáme. To jde mimo ně. Upozorňujeme je například, že bude logopedie, jestli cvičili. A dítě řekne, že necvičili, protože mamka byla v práci, byli někde pryč. Vůbec necvičí a postup dopředu je jen díky tomu, že dochází do té logopedie ve školce. Paní logopedka ho tam má 40 minut místo 15 a intenzivně se mu věnuje. On to dožene asi jedině tady, doma na to evidentně není čas.“ (U9)

Výzkum víceméně potvrdil, jak popisuje ambiciózního rodiče Helus (2007). Je to rodič, který je nadměrně zatížený v práci, svou seberealizací a kariérním růstem. Dochází pak k tomu, že v prioritách rodiče je dítě podstatně níže, než práce a vlastní cíle.

Zaneprázdněného rodiče popisuje během výzkumu devět z deseti učitelek.

5 SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A DOPORUČENÍ DO PRAXE

Z výzkumu vyplynulo, že neexistuje jednoznačná podoba nespolupracujícího rodiče, avšak vykazuje různé charakteristické rysy ve svém chování vůči mateřské škole. Nespolupracující rodič je například: „... *takový rodič, který buď záměrně, nebo nezáměrně neplní požadavky nebo není schopen komunikace s učitelkou.*“ (U7) Velký význam při posouzení, zda se jedná o nespolupracující chování, učitelky přisuzují tomu, zda učitelka rodinu zná i mimo mateřskou školu. Na to poukazovala většina z dotazovaných učitelek, které učí převážně na vesnických mateřských školách, nebo na školách, kde jsou například pouze dvě třídy. Výzkum tedy potvrdil názor Carvalhové (2001), která ve volném překladu říká, že forma a míra zapojení rodičů do spolupráce se školou se odvíjí od velikosti samotné školy, což omezuje přímou, otevřenou a kolektivní účast. V našem případě se potvrzuje, že malé školy popisují otevřenější až rodinnější prostředí.

Komunikaci s nespolupracujícím rodičem vidíme z dvou možných úhlů pohledů – jak komunikuje nespolupracující rodič s mateřskou školou a jak komunikuje učitelka s nespolupracujícím rodičem (a tím myslíme převážně řešení konfliktů).

Většina učitelek vnímá vztah s rodiči jako partnerský a to ve smyslu že následují společný cíl, dodržují společná pravidla, na kterých se domluví a taky ve smyslu ochoty rodičů spolupracovat, podílet se na dění v mateřské škole a snaze budovat pozitivní vztah. Naopak klientský vztah rodičů vůči učitelům vnímají učitelky ve výzkumu jako tendence rodičů chovat se k učitelkám jako ke službě, kterou si platí. Učitelky se víceméně shodly, že převažuje vztah partnerský a ten klientský vidí spíše u mimoškolních aktivit, které škola nabízí, rodič si je platí zvlášť a tím pádem usiluje o větší slovo v rozhodování a kontrolu nad průběhem.

Po analýze dat získaných od učitelek mateřských škol, jsme stanovili dvě hlavní skupiny nespolupracujících rodičů – záměrně nespolupracující a nezáměrně nespolupracující.

Záměrně nespolupracující dále specifikujeme na rodiče, kteří se chovají vůči mateřské škole povýšeně, nedůsledné rodiče, zaneprázdněné rodiče a rodiče, kteří nerespektují požadavky mateřské školy. Nezáměrně nespolupracující rodiče dále dělíme na rodiče v těžké životní situaci a nesociální rodiče. Každou z kategorií a konkrétní typy rodičů v ní, dokládáme výroky učitelek, které je demonstrují.

V empirické části vidíme podobnost s typy problémových rodin podle Heluse (2007), neboť z výzkumu je patrné, že učitelky v praxi popisují u nespolupracujících rodičů podobné charakteristiky, jako právě autor.

Nespolupracující rodič					
Záměrně nespolupracující rodič	Rodič, který nerespektuje požadavky mateřské školy	Rodič, který nedodrží otevírací dobu MŠ	Rodič, který vodí do MŠ nemocné dítě	Rodič, který straší dítě mateřskou školou	Rodič, který nemá zájem
	Nedůsledný rodič				
	Rodič, který se chová povýšeně	Rodič, který si odmítá připustit chybu	Rodič, který nepřijímá názor či doporučení učitelky	Rodič „všeználek“	Arogantní rodič
	Zaneprázdněný rodič	Přetížený rodič	Ambiciózní rodič		
Nezáměrně nespolupracující rodič	Rodič v těžké životní situaci				
	Rodič vyhýbající se společenským interakcím				

Tabulka č. 1 Typy nespolupracujících rodičů

Doporučení do praxe

Vztah školy a rodiny je velice křehký. Není snadné budovat cestu k sobě navzájem, důvěru, otevřený přístup a především partnerství. Určitým doporučením jsou školní i mimoškolní akce pro rodiče s dětmi. Kromě běžných forem jako jsou besídky, tvořivé dílny nebo pasování předškoláků na konci roku spojené s opékáním špekáčků, jsme byli obohaceni o další zajímavé alternativy.

Velkou výhodou mimoškolních akcí je, že je to mnohem neformálnější, uvolněná atmosféra je ideální pro oslovení rodiče s určitým problémem, který má učitelka už dlouho na srdci, ale nebylo to tak urgentní, že by to museli řešit razantně. I výzkum potvrzuje, že při neformálním setkání přijímají rodiče kritiku nebo rady s větším klidem a ochotou.

Výborný nápad je setkání na konci školního roku, kam přichází rodiče dětí, které budou do mateřské školy teprve nastupovat. V jedné ze školek, v níž jsme prováděli výzkumné šetření, mluvila tamní ředitelka o tom, že se setkání zúčastnil celý pedagogický tým obohacený ještě o psychologa. Schůzka s časovým předstihem, kdy mají rodiče ještě celé léto na dopilování nedostatků, se ukázala jako velice prospěšná. Psycholog poukázal na časté chyby, které rodiče dělají (jako například právě zmíněné strašení dítěte mateřskou školou, stolování, spaní mimo domov) a doporučil několik tipů, na čem pracovat, aby byl přechod dítěte do nového prostředí přirozený a co nejméně stresující.

Další užitečný nápad jsou besedy, které rodiče mohou v rámci mateřské školy navštívit. Jsou to přednášky, kde se rodič může v něčem vzdělat, požádat o radu či se v něčem zlepšit. Během výzkumu pouze jedna mateřská škola potvrdila, že takové besedy pořádá a zájem ze strany rodičů je značný.

Mimo akce, na kterých se spolupráce a vztah rodičů a školy může zlepšovat, je zapotřebí i dobré komunikační schopnosti učitelky. Je to ona, kdo nepříjemné a problémové situace musí řešit, zaujímat nestranný, vstřícný a profesionální pohled na problém a především může ledaskteré situace usměrnit. Je vhodné, aby i při nepříjemné konfrontaci učitelka zachovala klidný a vyrovnaný postoj.

V mnohých rozhovorech bylo řečeno, že i když si to rodiče nechtějí přiznat, nezdá se stává, že je nejdříve potřeba vychovat rodiče a potom až děti. Při budování vztahu s rodiči je nutné na spolupráci neustále pracovat, především komunikovat a nevyhýbat se konfrontacím, protože klima mateřské školy je velice důležité pro učitele, rodiče i děti. Učitelky by měly být připravené na různé situace a vědět, jak adekvátně reagovat, jak postupovat, jak s rodičem mluvit a jak vzniklou situaci řešit rychle a efektivně. Z výzkumu vyplynulo, že mnozí rodiče, i když ze začátku vystupují jako nespolupracující, neznamená to, že to tak musí zůstat. Tento názor potvrdily i oslovené učitelky, které mají za to, že někteří rodiče se ke spolupráci dají přemluvit a postupně se jejich přístup mění k lepšímu. Jindy však rodiče na spolupráci nejsou připraveni a tím pádem chybí z jejich strany snaha i ochota. Jak bylo výše zmíněno, může se stát, že učitelka při střetu s nespolupracujícím rodičem neví, jak postupovat, je bezradná a hrozí to, že se zatvrdí, nad rodičem „zlomí hůl“ a komunikaci omezí na nutné minimum, což je nežádoucí.

ZÁVĚR

Bakalářská práce byla zaměřena na nespolupracující rodiče z pohledu učitelek mateřských škol. V teoretické části jsme shrnuli teoretické východiska v problematice vztahů školy a rodiny. Zaměřili jsme se na to, jak se rodiče zapojují do spolupráce s mateřskou školou, jaké jsou známé typy problémových rodin a s jakými obvyklými projevy ze strany rodičů vůči mateřské škole se můžeme setkat. Blíže jsme specifikovali, jaká mají vzájemné očekávání rodiče a učitelé ve vztahu k mateřské škole a do jakých rolí se rodiče staví. Zmapovali jsme, jaké jsou aspekty a limity vedoucí k nespolupráci ze strany rodičů vůči mateřské škole.

V praktické části jsme realizovali kvalitativně orientovaný výzkum formou interview s učitelkami mateřských škol. Výběr mateřských škol byl dostupný a interview se zúčastnilo deset respondentů. Výzkumný vzorek tvořily dvě začínající učitelky s praxí 1-2 roky, šest pokročilých učitelek s praxí průměrně 20 let a dvě ředitelky mateřských škol se shodnou praxí v délce 35 let. Výsledky byly vyhodnocovány formou otevřeného kódování.

Jako hlavní cíl jsme si stanovili odhalit, jak učitelky mateřských škol vnímají nespolupracujícího rodiče. Analýza dat ukázala, že nelze jednoznačně popsat nespolupracujícího rodiče. Záleží na úhlu pohledu a konkrétní situaci. Učitelky se ovšem shodly, že se jedná o rodiče, který se neinformuje o dění, neprojevuje zájem, opovrhuje mateřskou školou jako institucí a je nedůsledný. Často se podle nich jedná o konfliktní typ lidí, kteří nezřídka vystupují arogantně, neslušně či jsou duchem nepřítomní a veškeré dění jde mimo něj.

Dále nás zajímalo, jak probíhá komunikace s nespolupracujícím rodičem. Výzkum ukázal, že komunikaci s nespolupracujícím rodičem můžeme sledovat na dvou úrovních – jak komunikuje nespolupracující rodič a jak komunikuje učitelka s nespolupracujícím rodičem. Nespolupracující rodič komunikuje vyhýbáním, zprostředkovaně či neverbálně – svým postojem, chováním a gesty. Komunikace z jeho strany je strohá, postoj odměřený a distancovaný a především neprojevuje ani snahu, ani zájem. Jedná se o jednosměrnou komunikaci, kdy se učitelka snaží, ale na druhé straně je „hluchý konec“. Komunikace ze strany učitelky probíhá podle závažnosti od rychlé konverzace při předávání dětí až po schůzku za přítomnosti ředitelky či psychologa. Dále může probíhat písemnou formou, přes vzkazy či elektronicky.

Zjistili jsme, že v oslovených mateřských školách převažuje partnerský vztah rodičů vůči škole. Naopak klientský vztah rodičů vůči škole se objevuje častěji u mimoškolních aktivit

a kroužků, které si rodiče platí navíc a tím pádem se více angažují a snaží se i o větší kontrolu nad průběhem.

Stěžejním záměrem práce bylo charakterizovat nespolupracující rodiče na základě zkušeností učitelek mateřských škol. Otevřeným kódováním jsme sestavili konkrétní typy nespolupracujících rodičů a jejich projevů chování vůči mateřské škole. Předně jsme je rozdělili na dvě hlavní skupiny: záměrně a nezáměrně nespolupracující. Nezáměrně nespolupracující jsou především rodiče, kteří si své jednání neuvědomují. Ještě konkrétněji je můžeme rozdělit na rodiče, kteří se nacházejí v obtížné životní situaci a rodiče, kteří se vyhýbají společenským interakcím. Na druhé straně jsou rodiče, kteří si své jednání uvědomují, a chovají se tak záměrně. Ty jsme rozdělili podle jejich vlastností na čtyři hlavní kategorie: na rodiče, kteří nerespektují požadavky mateřské školy; nedůsledné rodiče, zaneprázdněné rodiče a rodiče, kteří se chovají povýšeně. Nutno ještě dodat, že z výzkumu vyplynulo, že značný vliv na posouzení, zda se o nespolupracujícího rodiče jedná nebo ne, má také fakt, že učitelky znají rodinu i mimo mateřskou školu a tak mají větší přehled o tom, co se v rodině děje a jak se v závislosti na tom rodiče staví ke spolupráci s mateřskou školou.

Myslíme si, že jsme v práci naplnili všechny stanovené cíle a máme za to, že jsme sestavili poměrně zajímavý přehled nespolupracujících rodičů a jejich projevů chování z pohledu učitelek mateřských škol.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] CARVALHO, Maria EulinaPessoade. *Rethinking family-school relations: a critique of parentel involvement in schooling*. New York: Routledge, c2001, vii, 164 s. Sociocultural, political, and historicalstudies in education. ISBN 0-8058-3496-6. Dostupné také z: <http://www.loc.gov/catdir/enhancements/fy0634/00026748-d.html>
- [2] ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada, 2013, 184 s., [8] s. obr. příl. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4640-1.
- [3] DEISLER, Hans Herbert. *Každodenní problémy v mateřské škole: Pomoc pro učitelky a rodiče*. Praha: Portál, 1994. Výchova dětí od 3 do 8 let. ISBN 80-7178-010-3.
- [4] FEŘTEK, Tomáš. *Rodiče vítáni: praktický návod, jak usmířit rodiče a učitele našich dětí*. V Praze: Yinachi, 2011, 112 s. ISBN 978-80-904735-2-2. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/NKC/201108/contents/nkc20112201742_1.pdf
- [5] HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007, 280 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1168-3.
- [6] HOLEČEK, Václav. *Psychologie v učitelské praxi*. Praha: Grada, 2014, 223 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3704-1.
- [7] KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012, 192 s. ISBN 978-80-247-3710-2.
- [8] KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. ISBN 97880-247-1568-1.
- [9] KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008, 215 s. ISBN 978-80-7367-383-3. Dostupné také z: http://katalog.k.utb.cz/F/?func=item-hold-request&doc_library=UTB50&adm_doc_number=000037962&item_sequence=000100
- [10] LAŽOVÁ, Ladislava. *Mateřská škola komunikuje s rodiči: výměna informací, řešení problémů*. Praha: Portál, 2013, 130 s. ISBN 978-80-262-0378-0.
- [11] LIPNICKÁ, Milena. *Poradenská činnost učitele v mateřské škole*. Praha: Portál, 2017, 104 s. ISBN 978-80-262-1179-2.

- [12] MAJERČÍKOVÁ, Jana. *Profesijná zdatnosť (self-efficacy) študentov učiteľstva a učiteľov spolupracovať s rodičmi*. V Bratislave: Univerzita Komenského v Bratislave, 2012, 136 s. ISBN 978-80-223-3345-0.
- [13] MAJERČÍKOVÁ, Jana a Anna REBENDOVÁ. *Mateřská škola ve světě univerzity*. Ve Zlíně: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2016, 150 s. ISBN 978-80-7454-630-3.
- [14] MERTIN, Václav. *Ze zkušeností dětského psychologa*. Praha: WoltersKluwer, 2015, 221 s. ISBN 978-80-7478-764-5.
- [15] *Neklace nám to: Učitelé a rodiče žáků prvního stupně základní školy a jejich problémové vztahy* [online]. 2016, 21(3) [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: <https://www.phil.muni.cz/journals/index.php/studia-paedagogica/article/view/1551/1820>
- [16] POHNĚTALOVÁ, Yveta. *Vztahy školy a rodiny: případové studie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015, 178 s. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-626-1.
- [17] RABUŠICOVÁ, Milada. *Škola a (versus) rodina*. V Brně: Masarykova univerzita, 2004, 176 s. ISBN 80-210-3598-6.
- [18] SUTTERBY, John A. *Family involvement in early education and child care*. Bingley: Emerald, 2017, xii, 191. Advances in early education and day care. ISBN 978-1-78635-408-2.
- [19] ŠEĎOVÁ, Klára. (2009). *Tiché partnerství: Vztahy mezi rodiči a učitelkami na prvním stupni základní školy*. Studia paedagogica, 14(1), 27–51.
- [20] ŠTECH, Stanislav a Jana ZAPLETALOVÁ. *Úvod do školní psychologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013, ISBN 978-80-262-0368-1.
- [21] ŠTECH, S., & VIKTOROVÁ, I. (2001). *Vztahy rodiny a školy - hledání dialogu*. In Kolláriková, Z., & Pupala, B. 2001. *Předškolská a elementární pedagogika*. Praha: Portál, 2001, 57-94.
- [22] VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie komunikace*. Praha: Portál, 2005, 319 s. ISBN 80-7178-998-4.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MŠ   Mateřská škola

U1- U10   Učitelka 1 – 10

S   Studentka

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Typy nespolupracujících rodičů

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA PI: Ukázka rozhovoru

PŘÍLOHA PII: Ukázka informovaného souhlasu

PŘÍLOHA PI: UKÁZKA ROZHOVORU

Učitelka 7

S¹: Jak dlouho učíte v mateřské škole?

U7²: Asi 20 let.

S: Jak staré děti učíte?

U7: Momentálně jsem ve třídě předškoláků.

S: Co si představíte pod pojmem spolupráce?

U7: Schopnost rodičů komunikovat s učitelkami, společně následovat společné metody, společně dohodnuté postupy práce s dítětem. Schopnost dvou lidí se domluvit mezi sebou na nějaké dané činnosti, kde by vznikl určitý kompromis v názoru, co budou dělat.

S: Co si představíte, když řeknu naopak nespolutpráce?

U7: Nespolutpráce by nejspíše bylo to opačné, neschopnost dvou nebo více lidí podle toho, jestli se jedná o skupinku, nebo o jednotlivce, se spolu domluvit na určité činnosti. Ať jestli k sobě chovají nějaké negativní postoje, nebo jsou nuceni do dvojic a jsou si úplně cizí, neznají se a nemají k sobě blízko.

S: Když řeknu NESPOLUPRACUJÍCÍ RODIČ, co se Vám vybaví?

U7: Nespolutpracující rodič je ten rodič, který absolutně ignoruje pomocné rady, požadavky učitelky, co se týče požadavků v mateřské škole, například chceme, aby si dítě do školky přineslo nějakou věc, pomůcku, a ten rodič to vůbec nezaregistruje, ať už je to proto, že nedává pozor, nebo nečte nástěnku, nemá zájem, nemá e-mail. Může to být z několika důvodů. V dnešní době máme všechno elektronizované, takže všichni rodiče dostávají informace e-mailem, ale někteří e-mail samozřejmě nemají, a ti jsou odkázáni na to, že mají informace na nástěnce. Některý rodič opravdu přijde a je zaslepen svými starostmi, a prostě si na té nástěnce nevšimne, protože ta nástěnka je tak přehlcena různými obrázky, výzvami, nápady, i cizí lidé nám tam nosí různé letáky, takže pokud to na toho rodiče ne-

---

¹ S= studentka

² U7= učitelka 7

bliká, tak si toho nevšimne. Přesto se snažíme, aby to i děti doma vyřídily. Takže nespolupracující rodič je takový rodič, který buď záměrně, nebo nezáměrně neplní požadavky nebo není schopen komunikace s učitelkou.

S: Takže kdo je vlastně nespolupracující rodič? Kdybyste měla popsat rodiče, o kterém můžete prohlásit, že je nespolupracující, jaký by byl?

U7: Já bych nespolupracující rodiče definovala na dvě skupiny. Jeden rodič je ten, který nespolupracuje nezáměrně, a to je buď ten, který je ze slabé sociální skupiny (do toho spadá, že nenosí příspěvek na dítě, nemá e-mail, takže si nepřečte informace, které by měl, nemá na dítě čas, nebo nechce spolupracovat, protože se nachází v různých životních situacích, včetně toho, že může mít problémy, být alkoholik. Druhý typ je ten rodič, který nespolupracuje záměrně. To je takový rodič, který například pohrdá informacemi z mateřské školy, protože si myslí, že on ty informace má lepší, že on ví lépe, co se týče výchovy, co má a nemá s dítětem dělat, takže třeba ignoruje naše nápady, nebo návrhy jak by měl třeba s dítětem pracovat. Jako příklad můžu uvést předškoláky, s nimiž by rodič měl i doma cvičit uvolňování ruky, protože má dělat grafomotorické cviky, nebo že se nám, jako učitelkám zdá, že tam může být nějaký problém a ten rodič je zaslepen dokonalostí svého dítěte, takže je v zapření a záměrně ignoruje varování a doporučení, že se něco děje a že by to dítě měl vzít například do pedagogicko-psychologické poradny. Čili opovrhne názorem učitelky záměrně, to je podle mě další kritérium. Nebo je neinformován, protože to má v kompetenci někdo jiný – například maminka, která je ale stále na dvanáctihodinové směně a do školky dítě vodí tatínek. Takže další kritérium je určitě neznalost, protože neví, že si měli něco přinést a myslí si, že to není v jeho kompetenci. Neví, že se má platit kultura, protože on nemá doma na starosti pokladničku.

S: Jak tedy komunikuje nespolupracující rodič? A komunikuje vůbec?

U7: Nespolupracující rodič nekomunikuje sám, komunikujeme my, učitelky, z naší strany a na druhé straně je hluchý konec. A tím, že my ho neustále obtěžujeme, vyzýváme a ten rodič se například vyhýbá kontaktu s námi, takže si dítě nechává poslat do šatny po někom jiném (přijde si ho vyzvednout a řekne někomu jinému, ať vyřídí, že tatínek už čeká v šatně), prostě komunikuje vyhýbáním a vymlouváním. Je to vlastně nespolupráce nejen se školkou, ale třeba i se školní jídelnou, což se všechno pojí dohromady. A pokud ten rodič nemá například 4 měsíce zaplacené stravování, tak ředitelka po určité lhůtě, která vy-

prší, už nemusí dítě do školky přijmout. A ti rodiče to vědí, protože se vyhýbají, aby se mohli vymluvit, že třeba nebyl ten šek předán.

S: Takže je to vlastně jednosměrná komunikace.

U7: Přesně tak. Snaha o komunikaci ze strany učitelek a školky obecně, která není opěťovaná.

S: S jakými projevy nespolupráce jste se za dobu své praxe setkala?

U7: Opovrhování názorem, nezáměr o profesionální názor učitelky, já teda pracuji převážně v předškolní třídě, takže budu mluvit z hlediska zkušeností s předškoláky. Zapření, co se týče upozornění na nějaký problém, a rodič nesouhlasí, je v zapření a ten problém ignoruje a tím pádem trvá dál. Nekomunikace ve finanční oblasti. Rodiče dluží peníze, nepřinesou. Rodiče se vyhýbají kontaktu s učitelkou, aby nemusel doplácet, nebo vysvětlovat, proč nemá zapláceno. Nechodí na třídní schůzky, nechodí na besídky, nemá zájem o to dítě, nespolupracuje, co se týče proseb, nebo pomůcek, které si mají opatřit. Například mají mít děti besídku a mají si přinést kroj, takže dítě jediné ten kroj nemá, takže my musíme vždycky myslet dopředu, že zajistíme o dva kostýmy navíc, protože vždycky se objeví nějaké dítě, které nebude mít nic. Může to být mix důvodu, proč ten rodič dítěti nic neobstará. Může jít například i o rodiče s nižším intelektem, kdy se může zdát, že jde o nespolupráci, ale v podstatě on se snaží a dělá, co může.

Podle mě velký projev nespolupráce je nemocnost. Často řešíme problémy s nemocností, protože je velice obtížné definovat, kdy je dítě nemocné a kdy není. Některé matky tvrdí, že soplel je běžný a není to nemoc, že je normální, že má každý nudli u nosu, ale to přece běžné není. Takže teď se ten soplel definuje na průhledný soplel, zelený soplel, už se uvažovalo o tom, že by mělo mít dítě potvrzení od doktorky, že je zdravé. Protože nám rodiče přivedou do školky dítě s antibiotiky, že má 4. den antibiotika a už mu teda nic není a dokonce chtějí po nás, abychom jim ty léky podávali. Přičemž my nejsme kompetentní tohle dělat. Máme možnost to odmítnout a máme možnost odmítnout i to dítě. Hodně dětí to i řekne, že včera zvracel, že měl horečku. A my řekneme, proč jsou teda ve školce, když jsou nemocné? A ony odvědí, že mamka musela do práce. Takže ony to i vědí a ten rodič ho přesto dá do školky, protože má kariéru a jiné hodnoty.

S: Tím se dostáváme k návaznosti s typy rodin, od kterých se můžou odvíjet projevy nespolupráce? Zrovna u tohoto příkladu nezralé rodiny, kdy je rodič rodičovstvím zaskočen, takže se může zdát, že jde o nespolupráci, i když ten rodič dělá své maximum?

U7: Určitě to spolu souvisí. Já ze své praxe můžu uvést dva příklady. První kdy otec sám vychovává dítě a je to pro něho velice obtížný úkol ještě když přihlédneme k jeho intelektu, ale dělá, co může a velice se snaží. A příklad druhý, kdy jde o rodinu, která je zaslepena svým byznysem. Chod školky je pro ně banalita, která je zdržuje. Takže tady naopak finanční zázemí je, ale to, co se děje ve školce je pro ně tak nepodstatné, že nepovažují za důležité, že syn potřebuje mít zaječí uši na besídce.

S: Odráží se podle Vás nespolupráce s mateřskou školou na dítěti?

U7: Určitě. V případě, kdy právě například chybí ten kostýmek na besídku, tak je to tomu dítěti nesmírně líto. Takže to nese těžce a my to samozřejmě zachráníme, nějakým způsobem, ale já jako učitelka a zároveň v roli matky si říkám, jak to ta matka tomu dítěti může udělat.

S: Proč myslíte, že někteří rodiče nespolupracují, co je k tomu vede?

U7: Někteří kvůli ekonomické situaci, ambice v jejich zaměstnání, tím mají nastavené v rodině jiné priority, nízká inteligence, neschopnost spolupráce, některá rodina nepovažuje předškolní vzdělávání vůbec za důležitý institut, bere vážně až školu a myslí si, že to předškolní vzdělávání je v podstatě jen takové hlídání dětí, než nastoupí na základní školu. Takže opovrhuje tím zařízením a nemá pocit, že tam má nějaké zodpovědnosti. A hlavně protože to je státní instituce, rodiče za tu školku nemusí nijak extra platit, jak je to třeba v zahraničí, tak si těch služeb ani třeba neváží.

S: Jak při setkání s nespolupracujícím rodičem postupujete? Jak s ním komunikujete například v případě problému?

U7: Prvotní komunikace je vždycky e-mail. Někteří rodiče e-mail nemají, nebo se nám neustále vrací zpátky, takže v tu chvíli my si ty rodiče vytyčíme a snažíme se s nimi setkat osobně ráno, nebo odpoledne. Přičemž ráno oni spěchají do práce a jak říkám, ti, kteří s námi nechtějí mluvit, tak ty děti posílají samy z té šatny, takovým způsobem, abychom se minuli. Takže komunikují vyhýbáním. Takže opakovaně napíšeme upozornění do skříňky, opakovaně se je snažíme zastihnout a když to nejde, tak už to vzkážeme třeba i po prarodi-

čích, nebo známých, aby se ten a ten dostavil, ale stalo se nám to teď nedávno, celkem nepřijemná situace. Šlo o to, že jsme kontaktovali babičku, která si přišla vyzvednout dítě místo maminky, doma to vyřídila a byl z toho velký oheň na střeše. Jednalo se o ambiciózní typ rodiny a ta snaha byla před tchýní hrozně zahanbena, že se sama nedokáže postarat o chod té rodiny. Vznikl z toho velký problém, ona si přišla stěžovat do školky, na tu naši komunikaci, my to obhajovali tím, že ona byla ten, kdo s námi nekomunikoval, takže už bylo nutné to po někom vyřídit.

S: Jaké formy spolupráce pořádáte, aby se utužoval vztah školy a rodiny? Nebo také jak vedete rodiče ke spolupráci s MŠ, kde působíte?

U7: Tak my se snažíme organizovat akce ve školce, pořádáme třeba den matek, den otců, apod. a děláme to nejen klasicky, že uděláme besídku, ale pořádáme to třeba na školní zahradě a je to s atraktivním občerstvením pro rodiče i děti, nabízíme různé zábavné činnosti pro děti, takže rodiče je tam můžou „odložit“ (například skákací hrad) a oni se na té zahradě po práci můžou s námi zdržet a můžou se socializovat s jinými rodiči. Takže vlastně vytvoříme příjemnou socializační atmosféru, kdy rodiče můžou navázat kontakt nejen s námi, jako učitelkami, ale hlavně mezi sebou. Zase někteří rodiče to považují za zdržování a někteří se neúčastní. Někteří se zapojí pouze tehdy, když jmenovitě vypíšeme, že potřebujeme tatínky, kteří umí nějakou činnost, kterou budeme provádět. Třeba když chystáme dílny pro děti, v rámci našeho programu Ekoškola, kde jsme zapojeni, náš ekotým pořádá různé akce, na vylepšení školní zahrady a takové podobné brigády. Takže máme možnost tam tatínky a maminky odchytit. Aktivity jsou zase dobrovolné a povětšinou zase hlásí ti samí aktivní rodiče. Ale snažíme se je přitáhnout třeba právě tím, že jejich dítě tam bude vystupovat, nebo bude mít nějakou funkci, aby ti rodiče měli důvod přijít a podívat se na to dítě. Ale kdyby někdo přišel na nějakou lepší formu, tak se rádi přiučíme. (smích)

S: Jak bychom ty nespolupracující rodiče mohli rozdělit podle té formy nespolupráce? Zkusila byste ty různé skupiny nějak pojmenovat?

U7: Určitě bych je rozdělila na vědomě nespolupracující a nevědomě nespolupracující. Ti, co nespolupracují nevědomě, ty bych více nerozebírala, protože si to neuvědomují. Jsou to třeba rodiče s nízkou sociální úrovní. A ty vědomě nespolupracující bych rozhodně dále rozdělila na:

- a) ambiciózní rodič – nespolupracuje, protože nemá čas, má jiné priority
- b) problémový rodič (který má problém například s alkoholismem)

- c) rodič z nezralé rodiny, přetížený rodič
- d) odkládající rodič – ve smyslu odkládání problémů a komunikace, zapření řešení problému. Oproti tomu, jak definuje odkládající rodinu Helus, naopak tyto rodiče spolupracují velice dobře, protože stojí o dobré vztahy se školkou, aby tam to dítě mohlo co nejvíce být.
- e) Nesociální rodič – jsou lidé, kteří jsou introverti a mají problém přijít na třídní schůzku, nebo do té komunity rodičů. Stydí se, neradí se účastnit akcí apod.
- f) Socialistický rodič – co řekne učitelka, to platí, protože je odborník ve své profesi a moc dobře se v té problematice vyzná. Rodič má velkou úctu ke škole a učitelce. Spíše to bylo dříve a už takový postoj moc rodičů nezastává.

S: Dříve byl známý postoj, že pokud na sebe nebudu nijak upozorňovat, nebudu vybočovat z řady ani na sebe poukazovat přílišnou horlivostí, pak budu jako dobrý rodič, protože „nedělám problémy“. Myslíte, že je to taky nespolupracující rodič?

U7: To by dnes byla definice pasivní rodiče. On totiž spolupracoval a udělal vždycky přesně to, co se od něho čekalo.

S: Co ve Vaší školce převažuje – partnerský vztah s rodiči, nebo klientský vztah? A jaký vliv to má na spolupráci?

U7: V dnešní době je to půl na půl. Začíná převažovat ten klientský – děti jsou rozmazlené, a rodiče naslouchají dětem a věří dětem víc než učitelkám. Takže vlastně děti určují, co se bude dít a rodiče je poslouchají. My teď řešíme ve školce role. Na přednášce mluvila doktorka B. o tom, že děti ve školce hrají dvě role – jednu roli s rodičem (chudáčka, miminko) a druhou roli ve školce: šikovného předškoláka. Roli přehazují podle toho, jakmile se maminka objeví ve dveřích. Přehazují ji podle toho, co se jim hodí. A před maminkou si hrají na chudáčka, že jim paní učitelka nedala celý den napít a takové věci. A pak si matka přijde stěžovat, že ona si tady platí za péči a vy mu nedáte celý den ani napít. Ona školku považuje za službu a my teď na třídních schůzkách jsme žádali rodiče, aby s námi (školkou) byli partneři v tom mínění, že budeme mít stejná jednoznačná pravidla jak ve školce, tak doma. Pokud chceme, aby to dítě bylo předškolák, tak bude předškolák i doma i ve školce. Čili nebudeme mu doma pomáhat a ve školce ne. Pod tím si představíme partnerství, že máme stejný názor a stejná pravidla. A ten klientský je potom ten nejhorší způsob, kdy rodič považuje tu učitelku za službu a diktuje si svoje pravidla a v mnoha případech ji spíše obviňuje z toho, jak to ve školce udělali špatně a jak tomu dítěti bylo ublíženo. Nebere v potaz ani dění ani názor učitelky a slepě věří jen tomu dítěti a jen jeho úhlu pohledu.

PŘÍLOHA II: UKÁZKA INFORMOVANÉHO SOUHLASU

INFORMOVANÝ SOUHLAS S VYUŽITÍM ROZHOVORU

zaznamenaného pro účely výzkumného šetření k bakalářské práci

Nespolupracující rodiče z pohledu učitelek mateřských škol

Byl(a) jsem požádán(a) o rozhovor za účelem získání dat a informací pro kvalitativní výzkum nezbytný pro zpracování bakalářské práce na Fakultě humanitních studií na Univerzitě Tomáše Bati. Autorkou bakalářské práce je Alena Chumchalová, studentka oboru předškolní a mimoškolní pedagogika.

Cílem tohoto výzkumu je odhalit a popsat, jak učitelky mateřských škol vnímají a charakterizují nespolupracující rodiče. Pro vytvoření obrazu nespolupracujícího rodiče je nutné získat informace o názorech, postojích a zkušenostech učitelek mateřských škol vztahující se k této problematice.

Byl(a) jsem informován(a), že zaznamenaný rozhovor, mé osobní údaje i údaje, které budu sdílet, budou citovány anonymně a budou určeny pouze pro potřeby výzkumného šetření.

V .....

Dne .....

Podpis:

Podpis výzkumníka:

Alena Chumchalová

730 855 082